

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

**INTERPRETACE VIZUÁLNĚ REPREZENTOVANÉ OSOBNÍ
ZKUŠENOSTI S PROJEKTEM FOTBAL PRO ROZVOJ**

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Bc. Michal Királyi
Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.
Olomouc 2021

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Bc. Michal Királyi

Název diplomové práce: Interpretace vizuálně reprezentované osobní zkušenosti s projektem Fotbal pro rozvoj

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2021

Abstrakt: V této práci je zkoumán vliv metodologie *Fotbalu pro rozvoj*, která byla na jaře 2020 autorem implementována na děti v komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz v Nikaragujské republice. Jedná se o interpretativní fenomenologickou analýzu vizuálně reprezentované osobní zkušenosti v rámci teoretického kvalitativního výzkumu. Studie má deskriptivně-analytický charakter. V teoretické části jsou uvedeny informace důležité pro porozumění danému tématu. V analýze literárních pramenů jsou uvedena terminologická vymezení sportu a rozvoje, rozvojové přístupy, představení Fotbalu pro rozvoj a Streetfootballworld, a využití vizuálních dat v kvalitativním výzkumu. Praktická část výzkumu se zabývá získáním a zpracováním informací. Osobní zkušenost účastníků byla primárně vyjádřena vizuálně a to formou obrázků, které byly následně fenomenologicky interpretovány skupinou odborníků. Z výsledků vyplývá, že si jsou autoři obrázků zcela patrně vědomi edukativního, rozvojového a preventivního přesahu projektu, ale stejně tak uváděli i zábavu s kamarády a rozvoj pohybových dovedností, jež k fotbalu neodmyslitelně patří. Závěrečná část je věnována shrnutí poznatků a nastínění možností jejich praktického využití v rámci dalšího výzkumu zaměřeném na kvantitativní ověření výsledků, či komparační studie.

Klíčová slova: sport, rozvoj, přístup zaměřený na schopnosti, pozitivní rozvoj mládeže, Fotbal pro rozvoj, fotbal3, Streetfootballworld, art-based přístup, vizuální metody

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical Identification

Author's first name and surname: Bc. Michal Királyi

Title of the diploma thesis: Interpretation of Visually Represented Personal Experience with The Project of Football for Development

Department: Department of Recreation and Leisure Studies

Supervisor: prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.

Year of the defence of the diploma thesis: 2021

Abstract: This work examines the impact of the Football for Development methodology, which was implemented on children in the communities of Río Arriva, La Manzana and Los Canales in the region of Madriz in the Republic of Nicaragua by the author in the spring of 2020. It is an interpretive phenomenological analysis of visually represented personal experience within theoretical qualitative research. The study has a descriptive-analytical character. The theoretical part contains information important for understanding the topic. The analysis of literary sources contains terminological definitions of sport and development, development approaches, the introduction of Football for Development and Streetfootballworld, and the using of visual data in qualitative research. The practical part of the research deals with the acquisition and processing of information. The personal experience of the participants was primarily expressed visually in the form of pictures, which were further phenomenologically interpreted by a group of experts. The results show that the authors of the pictures are quite obviously aware of the educational, developmental and preventive purpose of the project, but they also mentioned fun with friends and the development of movement skills, which are an integral part of football. The final part is devoted to a summary of findings and outlining the possibilities of their practical use in further research aimed at quantitative verification of results or comparative studies.

Key words: Sport, Development, Capability Approach, Positive Youth Development, Football for Development, Football3, Streetfootballworld, Art-based Methods, Visual Methods

I agree with lending of this thesis within the library service.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně s odbornou pomocí prof. PhDr. Iva Jiráka, Ph.D, uvedl veškeré použité zdroje v seznamu zdrojů a řídil se zásadami vědecké etiky.

V Olomouci dne 28. 04. 2021

Bc. Michal Királyi

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl srdečně poděkovat především panu prof. PhDr. Ivo Jiráskovi, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady, vstřícnost, čas, energii, motivaci a nasměrování.

Dále bych chtěl poděkovat Haně Syslové, Ansleymu Hofmannovi, všem zaměstnancům Univerzity Palackého, kteří mě podporovali, pomáhali mi a různou měrou se podíleli na realizaci stáže v Nikaragui a na mém bezpečném návratu do České republiky v době pandemie, a samozřejmě své rodině a blízkým.

También me gustaría agradecer a Lic. Milton Ariel Ponce Sandoval, toda la organización El Instituto de Promoción Humana - Somoto y todos los chingüines de las comunidades por la cooperación.

Obsah

Úvod.....	9
Sport a rozvoj	11
Význam slova rozvoj.....	11
Význam slova sport.....	11
Pohyb a tělo.....	12
Sport jako nástroj rozvoje	13
Výchozí rozvojové přístupy	14
Přístup zaměřený na schopnosti	14
Pozitivní rozvoj mládeže.....	14
Pozitivní rozvoj mládeže a sport	15
Projekt Fotbal pro rozvoj.....	16
Streetfootballworld.....	16
Fotbal3.....	17
Role obrazu v kvalitativním výzkumu	19
Vizuální metody	19
Využití kresby	19
Cíl, úkoly, výzkumná otázka.....	22
Cíl práce	22
Úkoly práce	22
Výzkumná otázka	22
Metodika práce.....	23
Design výzkumu.....	23
Výzkumné metody	23
Charakteristika výzkumného souboru.....	23
Metoda sběru dat	24
Metody analýzy dat	25
Etické aspekty výzkumu.....	27
Limity práce	27
Prezentace výsledků	28
Celkové zhodnocení všech obrázků	28
Znaky na obrázcích	28
Text na obrázcích	29
Deskripce a hermeneutická interpretace jednotlivých obrázků.....	31
Obrázek č. 2.....	32
Obrázek č. 3.....	34

Obrázek č. 4.....	36
Obrázek č. 6.....	38
Obrázek č. 7.....	41
Obrázek č. 8.....	43
Obrázek č. 10.....	45
Diskuze.....	47
Závěr.....	51
Souhrn	52
Summary	53
Referenční seznam	54
Seznam použitých zkratk.....	59
Seznam tabulek	60
Seznam grafických příloh.....	61
Přílohy	62
Příloha č. 1 – španělská verze instrukcí k sběru dat.....	62

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

„Lidé každé národnosti milují sport. Jeho hodnoty jsou univerzální. V celé své kráse spojuje lidi bez ohledu na jejich původ, prostředí, náboženskou víru nebo ekonomický status. A když se mladí lidé účastní sportu, nebo mají přístup k tělesné výchově, mohou si budovat zdraví a sebevědomí, využívat naplno svůj talent, učit se ideálům týmové práce a tolerance a odvracet se od nebezpečí užívání drog a kriminality.“

- Kofi A. Annan, býv. Generální tajemník OSN,
Poselství k Mezinárodnímu roku sportu a tělesné výchovy 2005

Toto prohlášení Kofiho Annana v roce 2005 naznačovalo rostoucí přijetí sportu jako nástroje rozvoje na úrovni mezinárodní spolupráce. Podobný přístup ke sportu vyjádřil i bývalý generální tajemník OSN Ban Ki-moon: *„Sport je stále více uznáván jako důležitý nástroj pomoci OSN, zejména k dosažení jejich Rozvojových cílů tisíciletí. Začleněním sportu do rozvojových a mírových programů systematictější způsobem může OSN plně využít tento efektivní nástroj, který nám pomůže společně vytvořit lepší svět.“* (Sport and development: The UN's perspective on sport and development [online]). Zdánlivý zlom v oblasti sportu a rozvoje nastal 4. května 2017, kdy současný generální tajemník OSN António Guterres oznámil uzavření Úřadu OSN pro sport pro rozvoj a mír (dále jen UNOSDP) (Sport and development: The closure of the UNOSDP [online]). UNOSDP byl založen v roce 2001 k pomoci zvláštnímu poradci generálního tajemníka OSN pro Sport pro rozvoj a mír. Úlohou UNOSDP bylo zvyšovat povědomí o sportu a využívání fyzické aktivity jako nástrojů při prosazování cílů míru a rozvoje, včetně cílů udržitelného rozvoje OSN. Důvodem k uzavření UNOSDP bylo dohodnutí generálního tajemníka OSN António Guterrese s prezidentem Mezinárodního olympijského výboru Thomasem Bachem o navázání přímého partnerství mezi OSN a IOC (*International Olympic Committee*). OSN tak získala přímý přístup k odborným znalostem IOC a jejím 206 olympijským výborům i mezinárodním sportovním federacím. *„To ještě více posílí postavení sportu ve společnosti a pomůže sportu plnit jeho roli ‘významného činitele udržitelného rozvoje’, jak je stanoveno v cílech udržitelného rozvoje OSN. Přímé partnerství je plně v souladu s rezolucí OSN, která ‘podporuje nezávislost a autonomii sportu i poslání IOC při vedení olympijského hnutí’,“* uvedl po setkání prezident IOC Thomas Bach. (Play the Game: UN Secretary-General closes UNOSDP [online])

Na jaře 2020 jsem si v rámci Stipendijního programu UP plnil volitelnou čtyřměsíční praxi jako dobrovolník v organizaci *El Instituto de Promoción Humana - Somoto* (dále jen *INPRHU - Somoto*). Jedná se o nejstarší neziskovou organizaci v Nikaragujské republice, která má řadu projektů zaměřených na rozvoj regionu Madriz. Snaží se věnovat většině Cílů udržitelnosti OSN a udržet jejich naplnění. INPRHU - Somoto se snaží o dosažení cílů udržitelného rozvoje především prostřednictvím programů zaměřených na alternativní vzdělávání na venkově, rozvoj venkova a na zdraví dětí a komunit. Usiluje tedy, mimo jiné, o celkové zlepšování životních podmínek, dosažení rovnosti žen a mužů, zlepšení zdravotnických služeb, odstranění chudoby, plnění lidských práv, a aby všechny děti chodily do školy.

Mezi mé úkoly patřily fotbalové tréninky ve fotbalové akademii, vedení lekcí jógových cvičení a spoluúčast v projektu *Zonas libres de trabajo infantil*¹ s Lic. Arielem Poncem. V rámci tohoto projektu jsem se snažil implementovat metodologii *Fotbalu pro rozvoj* mezi dětmi v horských komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz. S touto metodologií jsem se seznámil v zimě díky projektu *GloKnoCo*² v Olomouci, kde jsem požádal Ansleyho Hofmanna, koordinátora mezinárodních projektů *Fotbalu pro rozvoj*, jestli bych ji mohl během své praxe v Nikaragui používat. S Ansleyho požehnáním a metodickou příručkou *Fotbal jako nástroj pro neformální vzdělávání* (Kyncl, Ambrozy, Hofmann, & Žwak, 2016) jsem se pustil do šíření rozvojových fotbalových aktivit pod španělským názvem *Fútbol para el desarrollo*.

Osobně jsem byl přesvědčený, že právě cílevědomým působením na místní mladistvé, prostřednictvím zážitků v jejich přirozeném prostředí mohou podpořit jejich učení, motivovat je, dodat jim sebejistotu, rozvíjet jejich charakter a předat jim zkušenosti přenositelné i do jiných oblastí života. A právě sport, pohybové aktivity a hry byly nástrojem, který jsem uplatňoval. Sám jsem získal cenné zkušenosti do mého budoucího jak profesního, tak osobního života a sebe samého o mnoho obohatil, a snad i motivoval k činům ostatní.

¹ *Zóny bez dětské práce*

² *Global Sport for Development and Peace Knowledge Collaborative* (<https://gloknoco.net/>)

Sport a rozvoj

Významný společenský přesah měl sport už v historii, jak je například patrné v antickém pojetí „*mens sana in corpore sano*“³. V dobách kolonizace byl sport považovaný za symbol rozkvětu kultury (Bale & Cronin, 2003), s olympijským hnutím se pojí vytváření výchovných hodnot, přispívání k demokratizaci mezinárodní politiky a eliminace rasové či sociální nesnášenlivosti (Dovalil, 2004). V Čechách dával Miroslav Tyrš do souvislosti se cvičením potřebu vzájemné spolupráce, lidské vzájemnosti a občanské odpovědnosti (Hodaň, 2003).

Význam slova rozvoj

Mnoho definic označuje slovem rozvoj proces růstu, rozmachu, vývoje a zlepšování něčeho. Můžeme rozvíjet jedince, skupinu i společnost, věci konkrétní i abstraktní a neexistuje žádná jedna univerzální strategie, která by vždy vedla přímo k naplnění našich ideálních představ. Tento termín lze používat v různých dimenzích podle toho, co je předmětem změny. Opakem pojmu rozvoj je pak stagnace.

Význam slova sport

Pojmem sport byla dlouho rozuměna jen oblast pohybové/tělesné kultury ve smyslu dobrovolné pohybové aktivity, motivované snahou po dosažení maximální výkonnosti, rozvíjené v tréninku a demonstrováné v soutěžích (Dovalil, 2004). Jedná se o oblast nejpreferovanější a ze všech oblastí poutá největší zájem nejen vrcholových sportovců a diváků, ale i ekonomů, manažerů a politiků. Z tohoto pohledu je nahlíženo na smysl sportu jako na dosažení maximálního výkonu a vítězství v soutěži, jež v krajních případech může vést až k „*animalizaci a depersonalizaci lidí se snahou o instrumentalizaci lidského těla a jeho výkonu*“ projevující se například komercializací, profesionalizací a politizací sportu (Jirásek, 2005, p. 142), čímž se sport může zdánlivě vzdalovat roli nástroje rozvoje. Pro ujasnění si souvislostí nutno zmínit další oblasti pohybové kultury, jimiž jsou pohybová výchova, pohybová rekreace, pohybová terapie a pohybové umění (Jirásek, 2005). Podle Dovalila (2004) se mezi další oblasti tělesné kultury řadila pouze tělesná výchova a pohybová rekreace.

V této práci se však přikláním k definici Evropské charty sportu (1992), jež nahlíží na sport, jak ho chápeme dnes, následovně:

³ „*Ve zdravém těle zdravý duch.*“ – Celá věta však zní: „*Optandum est ut sit mens sana in corpore sano.*“, česky: „*Je žádoucí, aby byl ve zdravém těle zdravý duch.*“ (Decimus Iunius Iuvenalis).

„Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které at' již prostřednictvím organizované účasti či nikoli, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledku v soutěžích na všech úrovních.“ (Council of Europe. Committee of ministers: European sports charter [online])

Taktéž v této práci vycházím z definice internetové platformy *sport and development* zabývající se sportem a rozvojem:

„Do definice 'sportu' jsou zahrnuty všechny formy fyzické aktivity, které přispívají k fyzické kondici, duševní pohodě a sociální interakci. Mezi ně patří: hra; rekreace; organizovaný, neformální nebo soutěžní sport; a domorodé sporty nebo hry.“ (Sport and development: What is 'sport'? [online])

V tomto kontextu má termín sport stejné vymezení jako (dřívější) pohybová/tělesná kultura a lze jej obdobně rozčleňovat na jednotlivé oblasti. Ačkoliv by se jistě mohlo najít vhodnější označení, setrvám v této práci u *sportu a rozvoje*.

Pohyb a tělo

Nedílným prvkem sportu i rozvoje je *pohyb*. Člověk je *sapiens, amans, laborans, ludens et loquens*⁴, jež je vše pohybem. Nejedná se pouze o pohyb svalů, ale i našeho myšlení a citění. Pohyb je základní podmínkou *bytí* – základní vlastností existence. Názornými pojetími pohybu mohou být Zenónovy paradoxy v podobě závodu *Achillea a želvy*, či opačný Hérakleitův názor, že *vše plyne*, Empedokleovy *čtyři živly* a Platónovo stanovisko, že existuje jenom *jsoucí*, na něž navazuje Aristoteles se svou *naukou o pohybu*. Všechno živé má schopnost pohybovat samo sebe (Királyi, 2019). Protože k pohybu, jak bylo vyloženo v *metafyzice*, může dojít jen tam, kde kromě pohybovaného je i pohybující, musí to, co se samo pohybuje, obsahovat v sobě jak pohybované, tak pohybující. Pohybované je tělo a pohybující je duše (Störig, 1993). Einstein ve své teorii relativity tvrdí, že neexistuje pevná a universální soustava, vzhledem k níž bychom mohli měřit pohyb, neboť ten je vždy relativní k určitému souřadnicovému bodu, ale „*celek fyzických jevů je takové povahy, že nedovoluje zavést pojem absolutního pohybu*“ (Durozoi, 1994, p. 252). Budeme-li se podle Feldenkraise (1996) soustředit pouze na pohybovou složku, začne se nám rýsovat obraz našeho *já* a počnou se ozřejmovat i úlohy ostatních složek (našeho obrazu *já*), jimiž jsou smyslové vnímání, cit

⁴ Člověk chápající, milující, pracující, hrající si a mluvící. (Mons. prof. PhDr. Petr Piřha, CSc., dr. h. c.).

a myšlení. Aneb Feldenkreis tvrdí, že se skrze *pohyb* můžeme dostat k *uvědomění*, jež by nás mohlo vést dále k *usebrání* a *uvlastnění se*⁵.

Nicméně absolutizace pouze tělesné kultury by byla vždy chybná, neboť kultura tělesná je vzájemně a neoddělitelně propojena s kulturou duševní a duchovní. A tak stejně jako z taoistických představ vnímáme, že základem *vesmíru* jsou dvě navzájem opačné, ale doplňující se síly; ženský jin a mužský jang, tak tuto nikoliv dualitu, nýbrž jednotu můžeme převést na tělesné, duševní a duchovní složky osobnosti. Nelze se tedy dívat na tělo pouze jako na objekt, protože jde vždy více než jen o pouhou tělesnost. Je však zapotřebí nejen harmonického vztahu mezi tělesnou, duševní a duchovní složkou, ale i vzájemného vztahu mezi lidmi, aby nedocházelo k egocentrickému zájmu jen o vlastní jedinečnost (Királyi, 2019).

Sport jako nástroj rozvoje

Využití sportu jako nástroje rozvoje a míru si získává podporu a uznání řady organizací, jednotlivců i vlád. Sport může díky svému specifickému charakteru vnést do rozvoje a mírového procesu konkrétní hodnoty, jež vycházejí z těchto pěti typických rysů:

Všeobecná popularita sportu

Popularita sportu přesahuje národní, kulturní, socioekonomické a politické hranice.

Sport spojuje jednotlivce i komunity

Sport je společenská aktivita. Spojuje tak hráče, týmy, trenéry, dobrovolníky, diváky, fotbalové činitele, vládní agentury i mezinárodní organizace.

Sport jako efektivní komunikační platforma

Sport tvoří významnou komunikační platformu s širokým dosahem. Většina velkých sportovních hvězd vystupuje jako vyslanci, mluvčí či tváře nejrůznějších rozvojových, kulturních, hospodářských, politických a sociálních projektů.

Využití mnohostrannosti sportu ve prospěch rozvoje a míru

Sport patří k rozvojovým nástrojům, jejichž potenciál a vliv zasahují do mnoha oblastí. Využívá se ke zdravotnické osvětě, k prevenci nemocí, k rozvíjení schopností a vzdělávání dětí a mládeže. Uplatňuje se při prosazování rovnosti žen a mužů, vytváření celosvětových partnerství, rozvoji zaměstnanosti, podpoře řešení konfliktů a sociálního začlenění. Pomocí

⁵ Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

sportu lze předcházet nepřátelství, vyloučení a všem formám diskriminace. Využívá se v boji s rasismem, rasovou diskriminací, xenofobií a podobnými formami netolerance.

Moc sportu dodávat sebevědomí, motivovat a inspirovat

Sport lidi motivuje tím, že jim umožňuje poznat to, co dokážou, spíše než to, co nedokážou. Posiluje vytváření kladných hodnot, které rychle, ale trvale ovlivňují především mládež. Mladí lidé se učí hrát fěr, spolupracovat v týmu a vyrovnávat se s úspěchy i neúspěchy při hře a získávají tak dovednosti přenositelné do skutečného života.

(Belhová, Bitugu, Juříková & Semelková, 2011, pp. 9-10)

Výchozí rozvojové přístupy

Podle Sagara a Najama (1999, p. 747) by lidský rozvoj měl být spíše *rozvoj lidí*, než *rozvoj pro lidi*. To znamená, že by jedinec měl pochopit, že jako člověk je vždy součástí nějaké komunity, a uvědomit si svou zodpovědnost a povinnosti vůči ostatním. Úkolem lidského rozvoje by tak mělo být zdůraznění povinností pojících se s rozšířenými příležitostmi.

Přístup zaměřený na schopnosti

Z původního kontextu ekonomického rozvoje vypracoval Amartya Sen filosofickou teorii *přístupu založeného na schopnostech* (z anglického *Capability Approach*), který se zaměřuje na rozšiřování schopností a možností lidí za účelem žít kvalitní život na základě toho, co jsou schopni být a efektivně dělat. Její ústřední hodnotou je důstojnost všech lidí a dotýká se tak všech oblastí lidského rozvoje, kdy propojuje ekonomickou, sociální, politickou i kulturní sféru života (Martináková, 2020).

Pozitivní rozvoj mládeže

Pozitivní rozvoj mládeže (z anglického *Positive Youth Development*) kontrastuje s přístupy zaměřenými na problémy, s nimiž se někteří mladí setkávají (jako poruchy učení, asociální chování, nízká motivace a cíle, psychosociální krize, užívání alkoholu, drog a kouření) a spíše se zaměřuje na to, že každé dítě má nadání, silné stránky a zájmy, které nabízí potenciál pro jeho zárnou budoucnost. Jedná se o přístup, který spíše zdůrazňuje, co mladí dovedou, než co nedovedou (Damon, 2004). Pevný základ *Pozitivního rozvoje dítěte* byl vytvořen Peterem Bensonem a jeho kolegy v 90. letech minulého století. Bensonem (1997) nazvané *vývojové aktivity* (z anglického *developmental assets*) zdůrazňují talent, energii, silné stránky a konstruktivní zájmy, které každý mladý člověk má. Dle Lerner a Fishera

a Weinberga (2000) je nutné podporovat *pozitivní rozvoj mládeže* a připravovat mládež na to, aby přispívala občanské společnosti a nezaměřovat se pouze na prevenci rizikového chování mládeže. Neboť pouhým zabráněním vzniku problému nelze mladým lidem poskytnout pozitivní aktiva potřebná pro rozvoj (Lerner & Benson, 2003).

Pozitivní rozvoj mládeže a sport

Poskytnout mladým lidem příležitost zažít *pozitivní rozvoj mládeže* může právě sport jako nejoblíbenější organizovaná činnost mládeže (Larson & Verma, 1999). Mladí se dobrovolně připojují ke sportovním programům z různých důvodů, včetně zájmu, zábavy nebo přátelství, a trvale uvádějí vyšší úroveň motivace a kognitivního zapojení do těchto aktivit, což přispívá k rozmanité škále osobních a mezilidských vývojových procesů (Csikszentmihalyi & Larson, 1984). Zapojením se do sportu, stejně do jako jiné pohybové aktivity, mohou mladí získat příležitost k rozvoji kompetencí a životních dovedností, jako např. behaviorální (střídání rolí) nebo kognitivní (dobré rozhodování); interpersonální (efektivní komunikace) nebo intrapersonální (stanovení cílů) (Danish, Petitpas, & Hale, 1993). Schopnost přenášet schopnosti získané ve sportu do jiných oblastí je možná tím nejdůležitějším krokem k dosažení maximálního *pozitivního rozvoje*. Avšak účast ve sportu sama o sobě nepřispívá k *pozitivnímu rozvoji mládeže* a automatickému osvojování si klíčových životních dovedností (Gould & Carson, 2008). Také Hartmann (2003) upozorňuje na fakt, že ačkoliv je sport mocným nástrojem pro sociální intervenci, jeho dopady nemusí být vždy nevyhnutelně pozitivní. Proto je lepší sport chápat jako prostředek pro sociální výstup a nástroj, jehož dopady závisí na tom, jak je implementován, a na kontextu, který ho doprovází (Holt, 2008).

Projekt Fotbal pro rozvoj

Fotbal se celosvětově těší veliké oblibě. V současnosti je považován za nejrozšířenější aktivní i pasivní sport. Ročně jej sleduje více než 200 miliónů diváků (Belhová et al., 2011). V každém koutě naší zeměkoule se hraje na vyprahlých, zaplavených, písčitých, zaplevelených, nebo udržovaných hřištích. Branka se dá udělat z dvou cihel, zapíchnutých větví i nakreslit na zeď. Jedni hrají v kopačkách z nejnovější kolekce a jiní bosí. I když nemluvíme stejnou řečí, stačí hodit na zem míč a fotbal je rázem univerzální jazyk. A ať už se hráči honí za míčem Roteiro, plechovkou, či koulí ze svázaných igelitových sáčků, tak vždy s nasazením a dovedností a především pro radost ze hry.

Právě nesmírné obliby fotbalu využívá i projekt *Fotbal pro rozvoj* (dále jen FPR), který ve spolupráci s keňskou organizací MYSA (*The Mathare Sports Association*) založil v roce 2006 Robin Ujfaluši. Zaštiťuje jej organizace INEX – Sdružení dobrovolných aktivit a od svého založení je spolufinancován z rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí ČR a České rozvojové agentury. FPR v České republice představuje širokou platformu s ambicemi spojit několik iniciativ, programů a organizací pod jednou vlajkou, se stejným cílem – využít fotbal pro dobré účely. Stejně jako řada zahraničních iniciativ sítě *streetfootballworld*, které je FPR od 2015 součástí, využívá fotbalu jako nástroje pro neformální vzdělávání a rozvoj. Díky této platformě využívají české i zahraniční organizace tento koncept při práci s dětmi a mládeží. Organizují fotbalové ligy, turnaje a kulturní akce (Fotbal pro rozvoj [online], 2020).

Celý koncept je postaven na principu, kde hodnoty fair play, inkluze a vzájemný respekt hrají minimálně stejně důležitou roli jako sportovní zdatnost. Fotbal je tak využíván jako praktický nástroj k rozšíření vědomostí o nejrůznějších tématech, jako je zdraví, životní prostředí, rovnost pohlaví, prevence násilí nebo zneužívání drog mezi mladistvými (Fotbal pro rozvoj [online], 2020).

„Kopeme za to, aby všichni hráli férově nejen na hřišti, ale i v běžném životě. Přímo na hřišti rozvíjíme u mladých lidí hodnoty jako respekt, zodpovědnost a schopnost dohodnout se.“ (Fotbal pro rozvoj [online], 2020)

Streetfootballworld

Světová síť *streetfootballworld* (dále jen SFW), která vznikla v roce 2002 za účelem propojit jednotlivé organizace využívající fotbal pro sociální změnu, dnes sdružuje 131 organizací z 86 států světa. Snaží se o maximální využití potenciálu fotbalu k sociální změně ve vhodném kontextu rozvojových programů a aktivit (Martináková, 2020).

Zrod myšlenky nastal během Mistrovství světa ve fotbalu v USA v roce 1994, kdy Kolumbií a celým fotbalovým světem otřásla zpráva o vraždě Andrése Escobara. Autora vlastního gólu, který způsobil vyřazení Kolumbie z šampionátu. Když se o této události dozvěděl německý student žijící v Kolumbijském Medellínu, rozhodl se očistit pošpiněnou pověst fotbalu. Podařilo se mu vytvořit koncept založený na toleranci, komunikaci, kooperaci a porozumění, kdy zprvu boural zdi nevraživosti mezi znepřátelenými drogovými kartely. Posléze se tento koncept začal šířit i po ostatních zemích světa (Kyncl, 2014). Běžný fotbalový zápas v prvním projektu *Fútbol por la Paz* (Fotbal pro mír) vypadal tak, že všichni museli nechat zbraně venku, dbalo se na zařazení žen do hry, tedy na smíšené týmy, a hra probíhala bez rozhodčích. Hráči sami museli řešit případné konflikty přímo na hřišti, což dalo základ metodice *fotbal3*, s níž pracuje i český projekt *Fotbal pro rozvoj* (Martináková, 2020, p. 34).

Organizace SFW spolupracuje s FIFA, UEFA, soukromými sponzory i vládami. SFW a FIFA uzavřely v roce 2005 strategické spojenectví a založily hnutí nazvané *Football for Hope*. Jeho cílem je pomáhat organizacím, které se zaměřují na rozvoj prostřednictvím fotbalu, v rozšiřování jejich vlivu a ve větším zapojování fotbalu do řešení společenských a rozvojových problémů (Belhová et al., 2011). V roce 2010 společně uspořádaly *Football for Hope Festival 2010*, při příležitosti prvního Mistrovství světa ve fotbale na africkém kontinentu. „*Poprvé bude sociální rozměr hry oslavován jako oficiální prvek fotbalového mistrovství světa.*“ uvedl ve zprávě prezident FIFA Joseph S. Blatter (FIFA: Football for Hope Festival 2010 site inaugurated in Alexandra [online], 2010).

Fotbal3

„Fair play a respekt je u nás na prvním místě. Ve fotbalu, který hrajeme, nepotřebujeme rozhodčí, věříme totiž ve vzájemnou komunikaci a spolupráci. Proto si pravidla nastavujeme sami. A sami si na ně také dohlížíme. Nikdy nehledíme na pohlaví, věk, či barvu kůže a podporujeme tak toleranci ve společnosti. Jednoduše věříme, že naším fotbalem dokážeme měnit svět k lepšímu.“ (Fotbal pro rozvoj [online], 2020)

Fotbal 3 je inspirovaný pouličním fotbalem. Po celém světě se hráči setkávají, tvoří týmy, domlouvají se na pravidlech a hrají fotbal. *Fotbal3* pracuje se vzdělávacím potenciálem pouličního fotbalu. Jeho nedílnou součástí je tedy dialog a fair play. Může být hrán kýmkoliv, kdekoliv a být využit k řešení jakýchkoliv sociálních témat (Kyncl et al., 2016).

FPR využívá metodologii *fotbal3*, díky spolupráci s celosvětovou platformou SFW, která tuto metodologii vyvinula a poskytuje ji jako inspiraci pro vzdělávací programy

založené na využívání fotbalu. *Fotbal3* vnáší do hry rozvoj sociálních hodnot jako je týmová spolupráce, umění vést diskuzi, vzájemné porozumění či zodpovědnost za práci v týmu. Klasický fotbalový rozhodčí je nahrazen tzv. mediátorem, který nezasahuje do zápasových pravidel, ale pouze pomáhá týmům dojít ke společné dohodě. Díky absenci rozhodčích se hráči učí zodpovědnosti za nastavení vlastních pravidel a jejich dodržování. Hra o tzv. třech poločasech zahrnuje:

1. Úvodní předzápasovou diskuzi týmů, ve které si kolektivně stanoví pravidla utkání,
2. Samotný fotbalový zápas, a
3. Závěrečnou diskuzi, ve které si týmy nastavená pravidla společně reflektují a udělují si navzájem body.

Týmy si tak po zápase nehodnotí pouze počet vstřelených branek, ale i akty fair play.

Role obrazu v kvalitativním výzkumu

Pro kvalitativní strategii je specifické, že jsou předkládána spíše sdělení účastníků, než předpoklady výzkumníků. Studie, která při vytváření nebo sběru dat zahrnuje obrazy, nabízí výzkumníkovi bohatá data, jež mnohdy mohou odhalit sociologický vhled, který není přístupný žádnými jinými prostředky (Banks, 2007). Využití vizuálních metod v kvalitativním výzkumu může taktéž napomáhat ve vztahu mezi výzkumníkem a účastníkem, usnadnit komunikaci a podpořit reflexi (Pain, 2012). Takový přístup přijímá účastníky jako odborníky na jejich vlastní život a posiluje jejich postavení.

Harper (2002) uvádí, že části mozku, které zpracovávají vizuální informace, jsou z evolučního hlediska starší než části mozku, které zpracovávají verbální informace. Tudíž vizuální obrazy evokují hlubší části lidského vědomí než slova. Podle Bankse (2007) mohou být určité aspekty vizuální reprezentace zahrnuty do všech studií společnosti, neboť obrazy jsou ve společnosti všudypřítomné.

Vizuální metody

Vizuální metody se používají k porozumění a interpretaci obrazů a zahrnují fotografii, film, video, malbu, kresbu, koláž, sochařství, umělecká díla, graffiti a karikatury (Barbour, 2014). *Vizuální metody* podle Harrisona (2004) popisují jakýkoli návrh výzkumu, který využívá vizuální důkazy. Pro Gradyho (2004) může být obraz extrémně objektivní – záznam toho, co se stalo v daném okamžiku – přesto je jeho interpretace zcela subjektivní. V tomto smyslu „obrázky obvykle představují složité subjektivní procesy v mimořádně objektivní formě“ (Grady, 2004, p. 18). Mohou působit jako podnět ke kladení otázek, jako například: Jak jsme schopni vidět? Jak to můžeme vidět? Jak jsme zvyklí vidět? Co je vidět a jak je to společensky utvářeno? (Phoenix, 2010)

Glaw, Inder, Kable a Hazelton (2017) tvrdí, že v kvalitativním výzkumu mohou být použity metody zahrnující pouze fotografie, ale mnoho dalších badatelů je otevřeno i ostatním formám vizuálně reprezentovaných dat.

Využití kresby

Pro Gravestocka (2010) usnadňuje kresba setkání s vnějším světem a umožňuje nám znovu zkoumat zkušenosti, které mohly být v průběhu času považovány za samozřejmé, obvyklé nebo zapomenuté. Z tohoto hlediska vždy existuje dvojí pohled na kresbu, která se dívá současně směrem k pozorovanému „vnějšmu“ světu i směrem k osobnímu „vnitřnímu“ světu pozorovatele. Takže vznik kresby nebo jakékoli tvůrčí práce je „*splynutí*

tvůrčova duševního světa a části světa objektu k němu vztaženému“ (Pallasmaa, 2009, p. 124). Pro Merleau-Ponty (2005, p. 167) je malířova prožitá zkušenost vždy otevřená „struktuře bytí“, která přesahuje fyzické tělo, ve kterém jsou sensorické stimulace interpunkčním bodem mezi mnohem širší neviditelnou strukturou světa. Při popisu malířské činnosti Merleau-Ponty (2005) prohlašuje, že skutečně existuje „inspirace“ a „exspirace“ bytí, protože tvorba uměleckého díla je procesem dýchání, ve kterém nelze rozlišit mezi tím, kdo maluje a co je malováno.

PRAKTICKÁ ČÁST

Cíl, úkoly, výzkumná otázka

Cíl práce

Cílem práce bylo získat vhled do zkušeností účastníků programu *Fútbol para el desarrollo*, jež byly po ukončení mého vedení⁶ programu znázorněny vizuálně a to formou obrázků. Mezi hlavní cíle patří podrobné teoretické zpracování tématu, navázání kontaktu s koordinátorem projektu *Zonas libres de trabajo infantil*, v rámci kterého jsem realizoval svůj program *Fútbol para el desarrollo*, získání obrázků od dětí, vytvoření interpretačního týmu a následná analýza získaných dat.

Úkoly práce

1. Nastudovat si teoretické podklady k vytvoření diplomové práce
2. Zpracovat závěry dosavadního vědeckého poznání v rámci teoretické části práce
3. Vytvořit přesné instrukce k sběru dat
4. Kontaktovat koordinátora projektu *Zonas libres de trabajo infantil* Lic. Miltona Ariela Ponceho Sandovala a předat mu instrukce k sběru dat od dětí z komunit
5. Kontaktovat jednotlivé odborníky a vytvořit interpretační skupinu
6. Zpracovat získaná data a provést jejich interpretativní fenomenologickou analýzu
7. Shrnout hlavní myšlenky diplomové práce a nastínit možnosti praktického využití v rámci dalšího výzkumu

Výzkumná otázka

Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o kvalitativní výzkum, dávám přednost výzkumné otázce před hypotézou. Jelikož se v této práci opírám o interpretativní fenomenologické zkoumání, byla výzkumná otázka zacílená na porozumění osobní zkušenosti a byla definována otevřeně (Smith & Osborn, 2003).

Znění výzkumné otázky: Jak děti a instruktoři vnímali program *Fútbol para el desarrollo*?

⁶ Program dále pokračuje pod vedením Lic. Miltona Ariela Ponceho Sandovala.

Metodika práce

Design výzkumu

Jedná se o interpretativní fenomenologickou analýzu vizuálně reprezentované osobní zkušenosti v rámci teoretického kvalitativního výzkumu. V této práci zkoumám vliv metodologie *Fotbalu pro rozvoj*, kterou jsem na jaře 2020 implementoval na děti ve věkovém rozpětí 9 až 13 let v komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz v Nikaragujské republice. Studie má deskriptivně-analytický charakter. V teoretické části jsou uvedeny informace důležité pro porozumění danému tématu. Praktická část výzkumu se zabývá získáním a zpracováním informací. Závěrečná část je věnována shrnutí poznatků a nastínění možností jejich praktického využití v rámci dalšího výzkumu.

Výzkumné metody

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolil kvalitativní výzkum. Tento typ se ukázal jako vhodný pro mou práci, neboť v kvalitativním výzkumu se využívají relativně málo standardizované metody získávání dat a zásadním instrumentem je výzkumník sám. Data se induktivně analyzují a interpretují. Výzkumník ze získaných dat nesestavuje předem patrný konečný tvar skládky, nýbrž tvar se postupně utváří v průběhu sběru a poznávání jednotlivých částí (Zháněl, 2014). Témata se postupně odhalují jak induktivně, tak deduktivně, ale také na základě dosavadních zkušeností výzkumníka (Hendl, 2005).

Zvolil jsem si přístup interpretativní fenomenologické analýzy. Tento přístup, jehož hlavním cílem je popis a analýza zkušenosti získané v rámci specifického fenoménu, kterou prožil určitý jedinec či skupina jedinců, nejlépe splňuje požadavky studie v rámci kvalitativního výzkumu (Smith & Osborn, 2003). Tento přístup jsem si zvolil, neboť jsem chtěl prozkoumat a pochopit, jaký význam má prožitá zkušenost jedince, dané téma (fenomén) nebylo dostatečně probádáno a zkoumaný jev se nejpřesněji zachytí právě pokusem porozumět zkušenostem vybraného člověka (Hendl, 2005).

Charakteristika výzkumného souboru

V rámci fenomenologického výzkumu je úkolem práce detailní analýza zkušenosti jednotlivých účastníků (Larkin, Watts & Clifton, 2006). Homogenita vzorku v rámci výzkumného tématu (fenoménu) je podstatnou zásadou pro výběr respondentů. To znamená, že vybíráme pouze osoby reprezentující danou zkušenost.

Vybral jsem tedy skupinu lidí, jež přímo koresponduje s výzkumnou otázkou. Vzhledem k výzkumu jsem pojmenoval kritéria výběru vzorku, která byla natolik specifická, že sama o sobě vymezila cílové respondenty (Smith & Osborn, 2003).

Na podkladě předchozích poznatků jsem se zřetelem k povaze výzkumu určil následující kritérium výběru: *součástí sledovaného souboru mohou být pouze účastníci programu Fútbol para el desarrollo, kteří na program aktivně docházeli po dobu jeho realizace v komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz v Nikaragujské republice.*

Během programu byla docházka dětí v jednotlivých komunitách nestálá. V komunitě Río Arriva docházelo více než 40 dětí, v komunitě La Manzana jich bývalo přítomno více než 30 a pouhých 14 dětí se účastnilo programu v komunitě Los Canales. K podrobné fenomenologické analýze bylo vybráno 12 dětí a 2 instruktoři tělesné výchovy a sportu.

Metoda sběru dat

Datový podklad teoretické části tvořila sekundární data. Proto byla jako metoda sběru dat použita literární analýza. Východiskem se staly české a zahraniční odborné zdroje (tj. články, publikace a další odborné dokumenty) zabývající se sportem a rozvojem, projektem Fotbal pro rozvoj a rolí obrazu v kvalitativním výzkumu. Vyhledávání probíhalo v odborných databázích a v knihovnách. Snahou bylo vypátrání kvalitního a komplexního tematického přehledu dané problematiky. V rámci kvalitativního přístupu považujeme analýzu dokumentů za studium jakéhokoli materiálu, který je zdrojem informací odpovídajících vytyčeným cílům výzkumu (Miovský, 2006).

Kromě analýzy literárních pramenů jsem získal data přímo od dětí a instruktorů. Jako nejvhodnější zdroj dat bylo ve studii zvoleno využití vizuálního přístupu, z důvodu rozdílného sociokulturního zázemí a mateřského jazyka výzkumníka a respondentů. Nejprve jsem vypracoval přesné instrukce k sběru dat ve španělštině a přiložil k tomu průvodní dopis a fotografie k vyvolání vzpomínek a připomenutí. Následně jsem o námětu mé diplomové práce informoval místního koordinátora projektu Lic. Miltona Ariela Ponceho Sandovala a předal mu instrukce k vypracování obrázků pro děti a instruktory tělesné výchovy a sportu. Na závěr jsem požádal koordinátora o fotografii, nebo scan všech obrázků v co nejlepší kvalitě a jejich odeslání na můj osobní e-mail. Celkem jsem z Nikaraguy obdržel 26 obrázků.

Instrukce k sběru dat (španělská verze viz příloha č. 1):

Zadání:

Prosím vás o namalování obrázku o programu *Fútbol para el desarrollo*. Řiďte se prosím instrukcemi sepsanými níže. Váš obrázek bude použit pouze pro můj výzkum v České republice. Není povinné malovat obrázek. Potřebuji 1 obrázek od každého, kdo se zúčastnil programu *Fútbol para el desarrollo*.

Instrukce k obrázku:

- Vezměte si bílou čistou čtvrtku papíru formátu A4 a namalujte obrázek o programu *Fútbol para el desarrollo*
- Do obrázku můžete vkládat i **slova**
- Na obrázek máte maximálně **60 minut**
- Použijte alespoň **6 barev**
- Můžete použít pastelky, fixy, vodovky, anebo tempery
- Pokuste se svým obrázkem zodpovědět následující otázku: **Co pro vás osobně znamená program Fútbol para el desarrollo?**

Metody analýzy dat

Metody analýzy dat závisí na povaze výzkumu a dané výzkumné otázce. Nejvhodnější metodou kvalitativní analýzy dat této fenomenologické studie se ukázala hermeneutická interpretace, neboť kvalitativní analýza obrázků se neobejde bez interpretace jejich výtvarných částí, kde je nezbytné porozumět vyobrazeným symbolům a symbolice (Jirásek, 2015). Využití vizuálních metod v kvalitativním výzkumu dnes není nijak neobvyklé, nýbrž některé vizuální přístupy mohou být zvláště vhodné pro výzkum s dětmi, díky jejich flexibilní a interaktivní povaze (O'Connell, 2013). Umělecká povaha výzkumu pomáhá mladým lépe se vyjádřit, poskytuje výzkumníkovi bohatý zdroj dat (Pain, 2012) a odstraňuje potencionální překážky, které by se mohly vyskytnout při překládání verbálních dat ze španělského jazyka. Cílem použití těchto metod není vysvětlení nějakého jevu, ale porozumění (Jirásek, 2015).

V této práci jsou obrázky použity jako primární metoda ke zkoumání a dosažení vnitřních porozumění zkušeností účastníků s daným programem.

Prvním krokem analýzy dat bylo vytvoření kategoriálního systému k redukci a kvantifikaci symbolů a textu obsažených v obrázcích. Aby bylo možné s kategoriálními systémy pracovat, je nutné je definovat tak, aby šlo provést jednoznačné rozhodnutí

o přiřazení do kategorií (Hendl, 2005). Symboly byly rozděleny do těchto kategorií: *Fotbal, Postavy, Pospolitosť / Jednotnosť postav, Rozlišnosť postav, Emoce a Další výrazné znaky*. Text byl rozdělen do těchto kategorií: *Sociální aspekt, Vzdělávací aspekt, Pohybová aktivita, Emoce, Rizikové jevy, Myšlení, Tělesnost a Změna*.

Následovala deskripce, která nám pomohla data zpracovat do přehlednější podoby. Jednalo se o podrobný slovní popis každého obrazu bez hledání jakýchkoliv významů. V případě výskytu španělského textu jsem provedl doslovnou transkripci a následně jej přeložil do českého jazyka.

Dalším krokem byla hermeneutická interpretace vybraných obrazů. Důraz na validitu byl podepřen vytvořením skupiny výzkumníků, kteří se na interpretaci podíleli. Tým odborníků se skládal z autora práce, filosofa a socioložky. Interpretační tým se sešel jednou dne 17. února 2021 prostřednictvím softwaru Zoom a byl pořízen video i audio záznam celé schůzky. Interpretačnímu týmu jsem před interpretací, ani během interpretace nesdělil bližší informace k projektu, aby interpretace byla co nejobjektivnější a nedocházelo k jejímu zkreslení. Během interpretace se kladl důraz na zdržení se vlastních individuálních hodnocení a neprosazování vlastní preference hodnot a postojů (Jirásek, 2015), z důvodu možného zkreslení způsobeného chybou lidského faktoru, naopak se usilovalo o korekci subjektivních pohledů interpretů a neustálé srovnávání vlivu různých osob na získané výsledky (Hendl, 2005). Při výzkumném užívání vizuálních dat jsem vycházel z těchto pěti Jiráskových (2015, pp. 67-68) kritérií:

1. Neposuzujeme estetickou kvalitu obrazů.
2. Teoreticky zakotvujeme analýzu v analytické psychologii.
3. K obsahové analýze využíváme tvarosloví symbolů, s možnou oporou o specializované publikace (slovníky symbolů, publikace z oboru arteterapie apod.).
4. Předpokládáme, že použité obrazové symboly i verbální pojmy odkazují na denotát, jímž je konkrétní prožitek/zkušenost tvůrce obrazu.
5. Interpretace je pojata metodou volných asociací, tedy sdílením veškerých dojmů a vazeb, které pohled na prvky a symboly obsažené v obraze vyvolává.

Během interpretace nám šlo především o porozumění smyslu zkušenosti účastníka s programem *Fútbol para el desarrollo* a to jak byl účastníkův obrázek propojený s touto zkušeností. Dle Gadamera (2010) porozumění nikdy není prostou reprodukcí smyslu díla, spíše jeho spoluvytvářením. Rozumět tedy znamená tvořit.

Nejprve byla provedena doslovná transkripce záznamu interpretace, která byla následně reformulována s cílem významuplné deskripce materiálu s ohledem na základní analytické proměnné (prostor, objekt, aktivity, události, čas, aktéři, cíle, názory a pocity) (Jirásek, 2015; Hendl, 2005). Jako nejvhodnější typ transkripce se pro účely této studie ukázal shrnující protokol, neboť se zaměřuje především na obsahově-tematickou stránku materiálu. V rámci této techniky jsem provedl redukci získaných informací s využitím selekce jako jednoho ze způsobů redukce (Hendl, 2005).

Výsledky interpretace byly následně předloženy ostatním členům interpretačního týmu, kteří měli možnost vznést námitky na možné neúplné znění, či zkreslenost výsledků. Výsledné znění interpretace jednotlivých obrázků v této práci bylo prezentováno po schválení obou členů interpretační skupiny.

Etické aspekty výzkumu

V průběhu výzkumu, který byl schválen Etickou komisí FTK UP dne 28. 2. 2021 pod č.j. 27/2021 a byl realizován až na základě realizace projektu, byl kladen důraz na dodržování základních etických pravidel. Nikdo z dětských účastníků výzkumu nebyl během samotné realizace programu *Fútbol para el desarrollo* vystaven jakýmkoli formám nebezpečných situací. Nad prováděním pohybových aktivit v komunitách měl supervizi přítomný pedagog Lic. Milton Ariel Ponce Sandoval a program probíhal pod záštitou organizace El Instituto de Promoción Humana - Somoto.

Vypracování obrázků bylo dobrovolné, všichni účastníci nebo jejich zákonní zástupci podepsali Informovaný souhlas vypracovaný v jejich mateřském jazyce (španělština) a byli seznámeni s cílem výzkumu. Zpracování dat bylo anonymní za předpokladu, že si svá vizuální data účastníci nepodepsali. V prezentaci výsledků nebyla uvedena reálná jména respondentů.

Limity práce

Je však namístě zmínit obavu ze způsobů interpretace. Symboly jsou zdánlivě otevřeny nekonečným možnostem interpretace a bez dostatečných zkušeností a znalostí badatele nemusí být převedeny do jazykové deskripce s omezením na kontext výzkumu. Především proto, že interpretace nebyla provedena samotným autorem, nýbrž skupinou odborníků (Jirásek, 2015). V podobné studii by taktéž bylo příhodné rozšířit interpretační skupinu o psychologa a osobu orientující se v sociopolitickém kontextu Nikaragujské republiky.

Prezentace výsledků

Celkové zhodnocení všech obrázků

Znaky na obrázcích

Tabulka 1

Kódy a kategorie znaků

Kategorie	Kód	Počet	Číslo obrázku	
Fotbal	Míč	23	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 26	
	Hřiště	12	2, 5, 6, 11, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26	
	Branka	30	2, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26	
Postavy	Chlapeček	18	1, 2, 3, 9, 14, 24	
	Holčička	30	1, 2, 3, 9, 12, 14, 24	
	Neurčitého pohlaví	113	5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26	
Pospolitost / jednotnost postav	Dvojice držící se za ruce	3	1, 3, 13	
	Stojící v kruhu	2	8, 14	
	Stejný dres / oděv (1 tým)	7	1, 3, 6, 9, 19, 20, 21	
Rozlišnost postav	Rozlišený dres / oděv	Neurčitě / jednotlivě	7	7, 10, 11, 12, 14, 17, 22
		2 týmy	9	2, 5, 8, 13, 15, 16, 23, 24, 26
	Výrazně rozlišená velikost postav	3	10, 17, 21	
Emoce	Úsměv	103	1, 2, 3, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26	
	Srdíčko	1	18	
	Pláč	1	12	
Další výrazné znaky	Čtverec s textem uprostřed obrázku	5	6, 12, 19, 22, 24	
	Držení se rukou za hlavu	1	25	
	Zdvižené ruce (radování se) všech postav	1	10	
	Žádná vyobrazená postava	2	4, 18	

Z výsledků v Tabulce 1 vyplívá, že fotbalová tematika byla zachycena celkem na 24 obrázcích a pouze obrázky č. 14 a č. 25 byly bez jakékoli fotbalové tematiky. Nejčastějšími fotbalovými motivy byly branky a míč. Jen dvanáctkrát se objevilo hřiště.

Postavy byly obsaženy ve 24 obrázcích a pouze obrázky č. 4 a 18 neobsahují vyobrazení postavy. Celkem bylo nakresleno 161 postav, z nichž bylo zřetelně vyobrazeno 18

chlapečků a 30 holčiček. Na 10 obrázcích byla vystižena pospolitost/jednotnost vyobrazených postav a to především stejným dresem/oděvem všech postav na obrázku, dále dvojice drží se za ruce na obrázcích č. 1, 3 a 13 a vyobrazením postav v kruhu na obrázcích č. 8 a 14. Rozlišnost postav byla naopak vyjádřena rozlišnými barvami dresů/oděvů, kdy se v 7 případech jednalo o rozlišení jednotlivců a v 9 případech o rozlišení na dva soupeřící týmy. Na 3 obrázcích č. 10, 17 a 21 je výrazně rozlišena i velikost některých postav.

Ve 21 případech byla v obrázku vyobrazena emoce. 103 postav se na obrázcích usmívá, 1 postava na obrázku č. 12 pláče a na obrázku č. 18, kde není žádná postava, je pouze srdíčko.

Na 9 obrázcích jsou vyobrazeny další výrazné znaky, které nezapadají do předchozích kategorií. V pěti případech byl uprostřed obrázku vyobrazen čtverec s textem, konkrétně na obrázcích č. 6, 12, 19, 22 a 24. V případě obrázku č. 25 se postava drží rukou za hlavu, v případě obrázku č. 10 mají všechny postavy zdvižené ruce a ve dvou již výše zmíněných případech nebyla na obrázku vyobrazena žádná postava.

Text na obrázcích

Tabulka 2

Kódy a kategorie z textu

Kategorie	Kód	Počet	Číslo obrázku
Sociální aspekt	Přátelství	2	1, 4
	Sdílení	1	3
	Solidarita	1	4
	Důvěra	1	4
	Respekt	1	4
	Spoluhráči	3	5, 11, 25
	Sociální a morální rozvoj	1	13
	Spolupráce	3	15, 17, 18
	Rovnost	2	9, 18
Vzdělávací aspekt	Rozvoj	3	1, 2, 13
	Nápomoc	3	1, 4, 15
	Zprostředkování	1	18
	Učení	3	8, 24, 25
	Probuzení	1	5
	Podpora hodnot	1	18
	Přenos hodnot	1	13
	Fyzická, psychologická a emocionální implikace	1	13

Pohybová aktivita	Sport	5	1, 3, 6, 7, 20
	Rekreace	6	2, 3, 4, 6, 7, 24
	Hra	2	4, 18
	Relaxace	1	14
	Fotbal	3	13, 19, 21
	Zdraví	1	9
Emoce	Emoce	1	3
	Vášeň	2	4, 24
	Cítit se dobře	1	5
	Líbí se mi to	2	8, 18
	Zábava	4	10, 14, 18, 20
	Láska k fotbalu	1	18
Rizikové jevy	Drogy	7	5, 6, 12, 22, 24, 25, 26
	Alkohol	2	24, 25
	Covid 19	4	6, 24, 25, 26
	Dětská práce	1	25
Myšlení	Mysl	3	1, 3, 4
	Myšlení	1	14
	Optimismus	1	4
	Špatné myšlenky	1	3
	Špatné úmysly	1	3
	Nenudit se	1	20
	Právo	2	2, 6
Tělesnost	Tělo	2	1, 4
	Fotbalové schopnosti	1	5
	Dobrý hráč	1	10
	Praktikování	1	13
	Rozvoj talentu	1	25
Změna	Zóna bez dětské práce	1	7
	Změna formy bytí	1	17
	Přesun z jedné strany na druhou	1	1
	Dostat se z komfortní zóny	1	3
	Reagování odlišným způsobem	1	4
	Svoboda revolučního projevu	1	11

Tabulka 2 nám ukazuje, že nejčastěji zmiňovaným sociálním aspektem v obrázcích byli *spoluhráči* a *spolupráce*, kdy se oba termíny objevily třikrát. Dále *rovnost* a *přátelství*, každé po dvou. Po jednom se objevují *sdílení*, *solidarita*, *důvěra*, *respekt* a *sociální a morální rozvoj*.

Mezi vzdělávacími aspekty převládala *rozvoj, nápomoc a učení*, přičemž každé bylo zmíněno třikrát. Dále bylo po jednom zmíněno *zprostředkování, probuzení, podpora hodnot, přenos hodnot a fyzická, psychologická a emocionální implikace*.

Samotná pohybová aktivita byla vyjádřena šestkrát slovem *rekreace*, pětkrát slovem *sport*, třikrát slovem *fotbal*, dvakrát slovem *hra* a po jednom slovy *relaxace* a *zdraví*.

Z emocí se čtyřikrát objevila *zábava*, dvakrát *vášeň* a *líbí se mi to* a jednou *emoce, cítit se dobře* a *láska k fotbalu*.

Mimo jiné autoři obrázků zmínili i některé rizikové jevy, z nichž se sedmkrát objevily *drogy*, čtyřikrát *covid-19*, dvakrát *alkohol* a jednou *dětská práce*.

V obrázcích se objevovala i slova spojená s myšlením a to třikrát *mysl*, dvakrát *právo* a jednou *myšlení, optimismus, špatné myšlenky, špatné úmysly* a *nenudit se*.

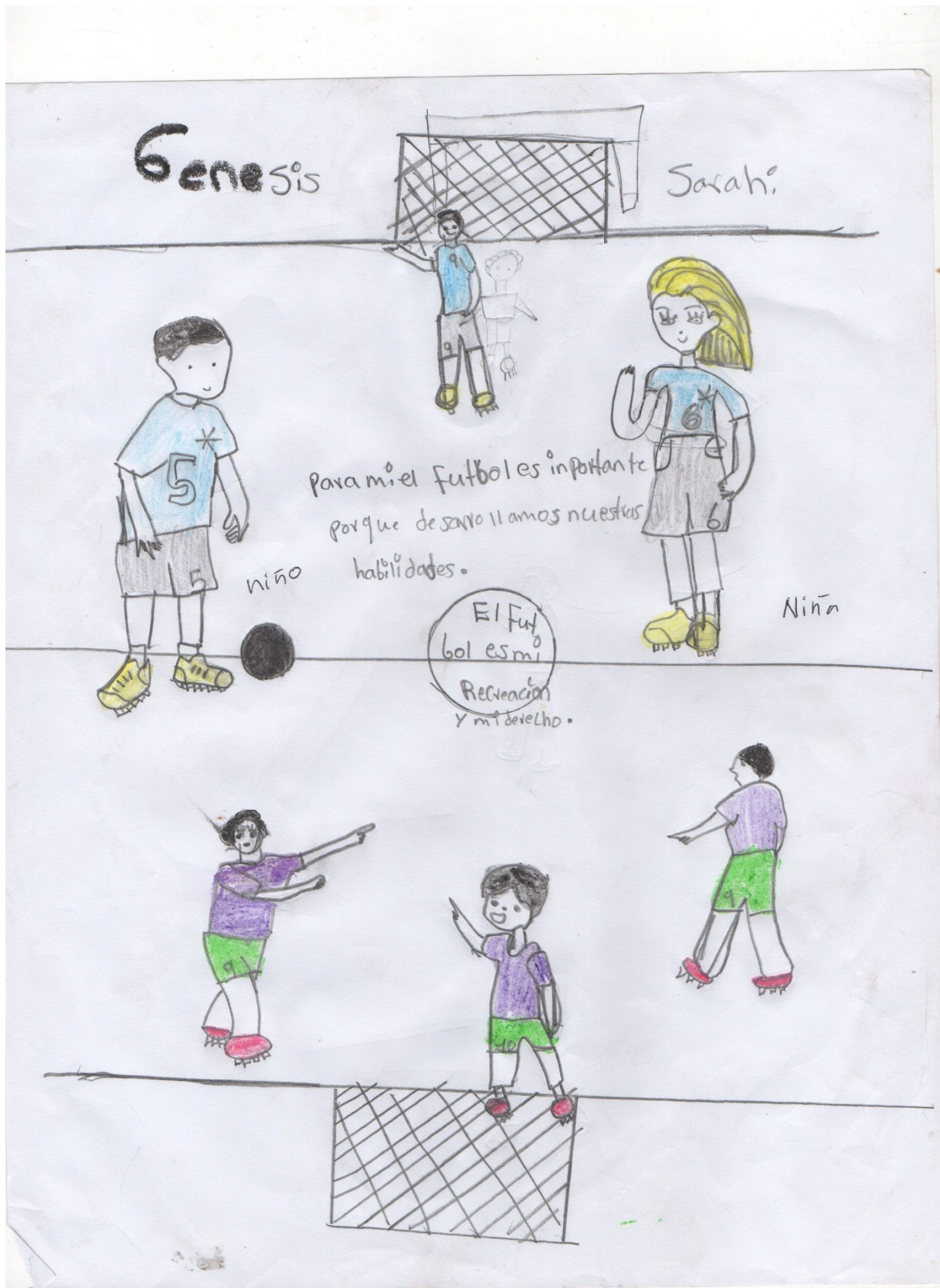
Stejně jako myšlení byla v textech zahrnuta i tělesnost. Dvakrát bylo zmíněno *tělo* a jednou *fotbalové schopnosti, dobrý hráč, praktikování* a *rozvoj talentu*.

Šestkrát autoři obrázků ve svých textech uvedli i nějakou formu změny. Konkrétně se jednalo o *zónu bez dětské práce, změnu formy bytí, přesun z jedné strany na druhou, dostání se z komfortní zóny, svobodu revolučního projevu* a *reagování odlišným způsobem*.

Deskripce a hermeneutická interpretace jednotlivých obrázků

K podrobné deskripci a hermeneutické interpretaci jsem na základě předchozího kódování a rozřazení do kategorií vybral obrázky č. 1 až č. 14, z důvodu jejich reprezentovatelnosti jednotlivých významných znaků. Z těchto 14 obrázků jsem do konečné prezentace výsledků vybral jen obrázky nesoucí jeden konkrétní významný znak. V hermeneutické interpretaci jsou vyjádřeny podobnosti i s ostatními 14 vybranými obrázky.

Obrázek č. 2

Grafická příloha 1. Obrázek č. 2.

Deskripce

Na obrázku č. 2 je celé fotbalové hřiště s dvěma tříčlennými týmy. Tým v horní polovině hřiště má světle modrý trikot, šedé šortky a žluté kopačky. Všichni hráči světle modrého týmu mají nakreslené úsměvy. Tým ve spodní polovině hřiště má fialový trikot, zelené šortky a červené kopačky. Hráči fialového týmu mají nejednotný výraz tváře a všichni hráči fialového týmu někam ukazují prstem. Dva hráči světle modrého týmu jsou vyobrazeni větší než ostatní a u obou je španělsky připsáno, že se jedná o chlapce a o holčičku (*niño, niña*). Holčička má pravou ruku v předpažení pokrčmo. Černý míč je vyobrazen u nohou hráče číslo 5 světle modrého týmu. Mezi chlapcem a holčičkou je španělský text s pravopisnými chybami: „*para mi el futbol es importante porque desarrollamos nuestras habilidades.*“ (česky „*Fotbal je pro mě důležitý, protože rozvíjíme naše dovednosti.*“) Ve středovém kruhu je španělsky napsáno: „*El futbol es mi recreacion y mi derecho.*“ (česky „*Fotbal je moje rekreace a moje právo.*“).

Hermeneutická interpretace

Z tohoto obrázku je patrný dynamický pohyb. Autorka zachytila hráče jako konkrétní osobnosti, přičemž každá má nějaký jiný specifický rys/charakter a na tomto poměrně jednoduchém obrázku dokázala zachytit i základní důležité aspekty fotbalu. Na rozdíl od předchozího obrázku jsou tu týmy jasně polarizované a je vidět, že se jedná o soupeřivý sport. Texty („*Fotbal je pro mě důležitý, protože rozvíjíme naše dovednosti.*“) a („*Fotbal je moje rekreace a moje právo.*“) jednak jasně mluví o rekreaci a právu, ale také o rozvojové fázi fotbalu. Jakási disproporce mezi jasným členěním dvou týmů a zároveň gesta a pravděpodobně slova (otevřená ústa u prostředního hráče fialového týmu) poukazuje na komunikaci. Komunikace a gestikulace se však netýká ve stejné míře obou týmů, nýbrž více týmu fialového, který je v tomto ohledu dynamičtější než modrý. Vneseme-li do toho symboliku středověkého výtvarného umění, tak to, co je nahoře, je hodnocené hodnotově důležitější, než to, co je dole. Takže možná ten výsledný klid, úsměvy a pohoda horního smíšeného týmu, jehož hráči jsou navíc zachyceni větší a výraznější (což neodpovídá reálné perspektivě obrázku), je důležitější, než samotná dynamická akce, která je znázorněna na tom nižším místě z hlediska vertikální orientace. Modrý tým je také prokreslenější do větších detailů (tkaničky, čísla). Sama autorka se pravděpodobně může ztotožňovat s vyobrazenou holčičkou s dlouhými blond vlasy, které jsou pro danou geografickou oblast poměrně netypické. Modrý tým v horní části obrázku je tedy zřetelně smíšený, zatímco u fialového týmu zachyceného ve spodní části obrázku není pohlaví zřejmé.

Obrázek č. 3

Grafická příloha 2. Obrázek č. 3.

Deskripce

Na obrázku č. 3 je vlevo chlapec držící se za ruku s holčičkou po jeho levici. U obou je španělsky připsáno, že se jedná o chlapečka a holčičku (*Niño, Niña*). Oba mají stejný fotbalový dres se zeleno-fialovým logem klubu na prsou a šortky světle fuchsiové barvy s černými stulpnami a žlutými kopačkami. Mezi nimi je černo-bílý fotbalový míč. Chlapec má na šortkách číslo (dresu) 9 a holčička má na svých šortkách číslo (dresu) 8. Oba se smějí. Na pravé polovině obrázku je text. Na otázku „¿Qué significa el fútbol para usted?“ (česky „Co pro vás znamená fotbal?“) autor obrázku s pravopisnými chybami odpovídá: „El futbol es un deporte donde se comparten diferentes emociones. Es recrearse y salir de su zona de confort y sacar de su mente las malas intenciones y los malos pensamientos.“ (česky „Fotbal je sport, kde se sdílejí různé emoce. Je to rekreovat se, dostat se ze své komfortní zóny a dostat ze své mysli špatné úmysly a špatné myšlenky.“)

Hermeneutická interpretace

Na obrázku č. 3 je vyobrazena dvojice chlapečka a holčičky držící se za ruce. Tím se výrazně podobá obrázkům č. 1, č. 13 a č. 9, na kterém byla na první pohled zřetelně vyobrazena *rovnost* obou pohlaví, k čemuž nasvědčovalo i jediné slovo obsažené v obrázku stejného významu. Z této podobnosti se dá soudit, že toto vyobrazení pravděpodobně vychází ze stejného archetypu. Obě postavy byly většinou, kromě obrázku č. 13, ve stejném týmu, a tak jde prvek zápasivého a soutěživého aspektu fotbalu výrazně do ústraní a je zde jasně vidět idea, která autory optimisticky vedla k překročení do důležitějšího přátelství, spolupráce a vzájemného sblížení. Některé černé linie jsou v tomto obrázku zcela vynechány (levá ruka děvčátka, levá stulpna děvčátka, pravý bok chlapečka), jako by samotná idea byla důležitější, než zpracování detailů. Spekulativně by se mohlo jednat o typ člověka, který je zaměřený spíše na celek/náhled, než na jemné technické propracovávání. („*Fotbal je sport, kde se sdílejí různé emoce. Je to rekreovat se, dostat se ze své komfortní zóny a dostat ze své mysli špatné úmysly a špatné myšlenky.*“) Kromě textu nejsou z obrázku emoce zcela patrné. Pouze pozitivní úsměv. Vazba na úmysly neboli etická dimenze je v textu velmi zvýrazněna a může odkazovat na projekt či nějakou náboženskou/preventivní kampaň, neboť je nepravděpodobné, že by tato slova byla z hlavy dítěte. Spíše se tedy jedná o naučenou myšlenku, získanou osvětou, že fotbal je klíč k tomu, jak předejít některým rizikovým jevům ve společnosti. Z obrázku se nemůžeme dozvědět, je-li dítě ztotožněno s touto myšlenkou a měli bychom zvážit, jestli to není jen naučená fráze, u které se očekává, že bude slyšena. Ovšem, uvědomění si této rozvojové roviny fotbalu, je patrné, ať už je to zvnitřněno, či není. Naprosto zřetelná je tu vazba fotbalu s daným projektem a jeho etickým zarámováním, ale možná je to vyjádřeno až příliš jednoznačně.

Obrázek č. 4

Grafická příloha 3. Obrázek č. 4.

Deskripce

Na obrázku č. 4 je přesně ve středu zeleno-bílý svisle pruhovaný kruh s horizontálně vloženým zeleným obdélníkem ve středu s černým nápisem *Brasil*. Okolo kruhu je 7 slov v 7 různých barevných odstínech. Zleva nahoře směrem dolů a doprava okolo kruhu: žlutě *Rekreación* (*Rekreace*), světle zeleně *Pasión* (*Vášeň*), červeně *optimismo* (*optimismus*), modře *Respeto* (*Respekt*), tmavě zeleně *Solidaridad* (*Solidarita*), fuchsiově *Confianza* (*Důvěra*) a fialově *amistad* (*přátelství*). Na otázku „¿Qué es el fútbol para usted?“ (česky „Co je pro vás fotbal?“) autorka obrázku odpovídá: „es un juego que ayuda a la mente y al cuerpo a reaccionar de una forma diferente.“ (česky „Je to hra, která pomáhá mysli a tělu reagovat odlišným způsobem.“)

Hermeneutická interpretace

Zde se jedná spíše o myšlenkovou mapu. Kruh uprostřed se slovem *Brasil* může odkazovat na Brazílii, jako identifikace výrazného kulturního znaku pro fotbal, neboť se jedná o fotbalovou velmoc, ale také na míč, nebo zelená barva může odkazovat na barvu trávníku.

Je překvapující, že si dětská autorka nezvolila konkrétní vyobrazení hřiště, branky a postav s míčem, ale vyjádřila fotbal takto abstraktně. Celkově se může jednat o pohled na jednotlivé ideje a myšlenky, které s fotbalem mohou být propojené, ale chybí tu právě postava člověka. Volba barvy s konkrétním pojmem pravděpodobně nekoresponduje a jedná se pouze o náhodné zbarvení. Postavení slov okolo kruhu indikuje symbol slunce tím, že dané oblasti jakoby vyzařují ze středu (z fotbalu). Ve zvolených slovech například chybí pojem zábava, jež se může většině lidí jevit jako první pojmové spojení se sportem. Zvolené pojmy mohou odkazovat i na problémovější politický kontext země. Taktéž to může být vliv projektu, že se z fotbalu pro autorku vytratily veškeré agonální pudy, jako soutěživost, boj, překonávání druhých a touha vyhrát. Až filosofický text („*Je to hra, která pomáhá mysli a tělu reagovat odlišným způsobem.*“), který může vzdáleně nést smysl politické změny, odkazuje na protiklad těla a duše. Pojmy okolo středu jsou většinou duševního rázu a jsou spíše o emočním nastavení. Tělesnost se dá vnímat jen v případě uvedené vášně a rekreace. Se soutěživostí se z tohoto obrázku tedy vytrácí i tělesnost. Pro autora může fotbal znamenat seberealizaci, naději na změnu, vybočení z jinak těžké situace, či každodenního života, ve kterém není vše tak, jak by optimálně mělo být. Chybí tu jakákoli negace. Je to také zajímavý kontrast s evropskými dětmi v otázce, co pro ně znamená fotbal, neboť “zde“ to může být především volnočasový kroužek, kamarádi, ambice stát se fotbalovou hvězdou, i s dospělými, kterým se s fotbalem mohou pro změnu pojit různé aféry a simulování. Jedná se zřejmě o ideového člověka, který je spíše na myšlenky a abstrakce, než na technické detaily. Velmi protikladně se oproti tomuto obrázku jevil například obrázek č. 5, který byl technicistní a byly z něj naprosto jasné počty, role, zřetelně odlišené týmy, které stojí proti sobě, pravidla a aspekty z nichž bylo skutečně naprosto jasné vyjádření fotbalu jako takového a tento kontrast podtrhoval ještě text („*Je to cítit se dobře se svými spoluhráči a probudit své schopnosti ve fotbale.*“), ze kterého bylo patrné, že pro autora obrázku č. 5 to je jen o hře, socializaci a fotbalové zdatnosti.

Obrázek č. 6

Grafická příloha 4. Obrázek č. 6.

Deskripce

Na obrázku č. 6 je celé světle zelené hřiště s vyznačenými brankami na obou stranách, středovou čarou a rohovými čtvrtkruhy. Uprostřed hřiště je hnědě ohraničená modrá čtvercová plocha, ve které je španělsky napsáno *Drogas* (Drogy) a *cobid 19* (covid-19). Všech šest hráčů na hřišti má stejné barvy dresu, šortek a stulpen. Dres je červený s modrým znakem na prsou a černým číslem na břiše. Šortky jsou žluté s černým číslem na pravé noze. Stulpny jsou modré. Tým v horní polovině má kopačky světle zelené, ale tým ve spodní polovině má kopačky zeleno-černé. Všichni hráči mají buď stejný účes, nebo baret hnědé barvy (hráči číslo 3, 6, 10, 14 a 20), až na hráče číslo 1, který má vlasy/baret černé barvy. Hnědý míč je mezi hráči na spodní polovině obrázku. Napravo od modrého čtverce je na čtyřech řádkách španělský text: otázka „¿*Qué significa el fútbol para mí?*“ (česky „*Co pro mě znamená fotbal?*“) a odpověď „*significa derecho para deportes de recreasion.*“ (česky „*znamená právo na rekreační sport.*“)

Hermeneutická interpretace

Celý obraz působí trochu staticky, neboť hráči jen stojí na hřišti a usmívají se. Čiší z nich dobrá atmosféra. Míč není v držení žádného hráče a všichni mají jednotný dres. Je zajímavé, že jsou všechny postavy na hřišti v jednom týmu. Jakoby tím chtěl autor naznačit, že všichni hráči včetně soupeře jsou spoluhráči. Z tohoto obrázku je, stejně jako z obrázků č. 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10, 11 a 13, zcela zřetelné, že se jedná o fotbal. Celé rozvržení koncepce obrázku je velice zajímavé, kvůli modrému čtverci uprostřed, který působí jako bazén či okno, zkrátka jako něco, co do tohoto obrazu/do fotbalu nepatří, jako vymezení protikladu té hry. Tím spíše, že je to pevně ohraničeno dvěma čarami a v jeho středu je napsáno *drogy* a *covid 19*. To jednak zřejmě odkazuje na projekt, ale i na aktuální situaci v době vzniku obrázku. Stejně jako u obrázků č. 5 a č. 12 vyčnívá slovo *drogy* ve středovém kruhu, které tam určitě nemá co dělat a není zřejmé, jestli *drogy* jsou v Nikaragui tak běžným jevem, že se s tím malé děti setkávají, nebo je to vlivem realizovaného projektu. Pravděpodobně nebyť projektu, tak by se tam neobjevilo. Je to až jakási indoktrinace toho, že fotbal může být protikladem *drog*. Z vnějšího nezaujatého pohledu tam slovo *drogy* stojí až nesmyslně a bez znalosti kontextu projektu se nedá vůbec interpretovat. Může to být vyjádření pochopení smyslu projektu a prevence nějakého rizikového chování, ale na druhou stranu to může být i znázornění skutečnosti, že se rizikové chování ve fotbalu zkrátka vyskytuje a odkazuje na nějaké známé aféry. Tudíž je možné vysvětlení, že fotbal je dobrý a preventivní nástroj, stejně jako může být výstraha před nežádoucím vlivem fotbalu

spojeným s užíváním návykových látek. Podobný výrazný znak v podobě žlutě vybarveného středového kruhu, se objevil i na obrázku č. 11 a domníváme se, že by to mohla být podobná archetypální spojitost. Text („*Fotbal znamená právo na rekreační sport.*“) může odkazovat na autorovo přání svobodné hry s kamarády. Opět to může být vlivem edukačního projektu, že sport není jen volnočasová aktivita, ale že dítě má na hraní si právo. Taktéž nutno zmínit stále aktuální problematiku dětské práce v Nikaragui, kvůli které se autor může dožadovat práva na rekreační sport, hrát si, být dítětem. Podobný text byl i na obrázku č. 11: („*Co pro něj znamená fotbal? Pro mě je to mít větší svobodu revolučního projevu se svými spoluhráči.*“), který je pro naši geopolitickou oblast neobvyklý, avšak v již zmíněném kontextu nikaragujské sociopolitické situace je revoluční apel změny zcela pochopitelný.

Obrázek č. 7

Grafická příloha 5. Obrázek č. 7.

Deskripce

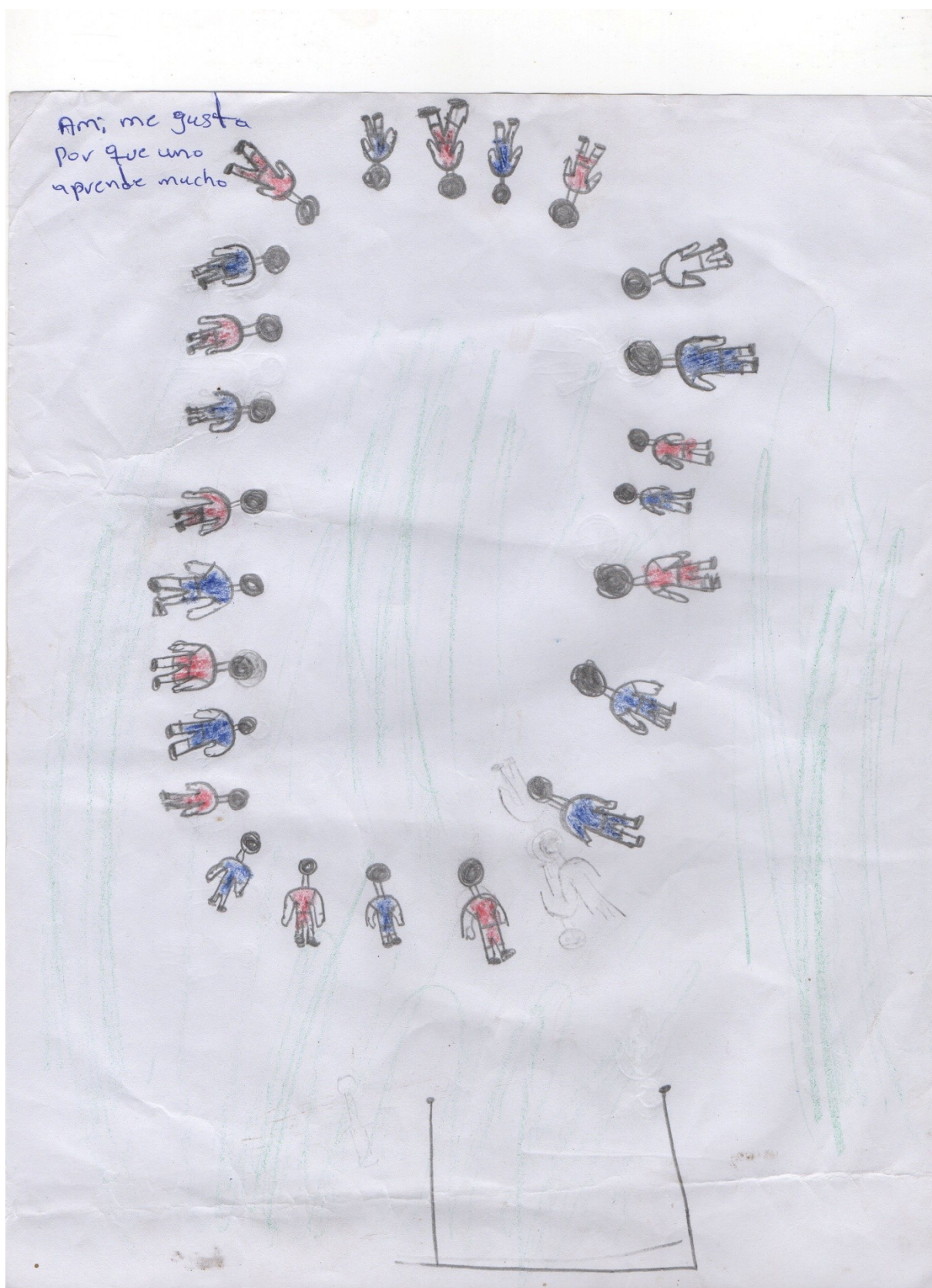
Obrázek č. 7 je horizontálně rozdělen na dvě části. Horní část je modrá a spodní část je zelená. Ze zelené části se tyčí dvě nevybarvené brankové konstrukce. Na obrázku jsou vyobrazeny tři postavy. Každá postava má jinou barvu oblečení. Zleva je červená postava, černá postava a modrá postava. Žádná z postav nemá obličej. Modrá postava je znázorněna chytající míč za letu. Ve spodní části obrázku je španělský text: „*El fútbol es un deporte para recrearse y es una zona libre de trabajo infantil.*“ (česky „*Fotbal je sport pro rekreaci a je to zóna bez dětské práce.*“)

Hermeneutická interpretace

Velice dualitní a prozatím nejdynamičtější obrázek se třemi postavami bez obličejů, ale s propracovanějším míčem. Perspektiva pohledu už je reálnější. Modrá postava brankáře je zachycena v letu, jak chytá míč, ale je neidentifikovatelná, odkud střela přišla. Je tu symbolizace mnoha dualit: červený a modrý brankář, modré nebe nahoře a zelený trávník dole, jedna branka nalevo a druhá napravo. Je možné, že je na obrázku zachycený cvičný

trénink a nejedná se o hru/utkání. Uprostřed je postava v černém, mající odlišný účes od obou brankářů. Mohlo by se jednat o rozhodčího či trenéra/instruktora, zkrátka vyjádření autority. Text („*Fotbal je sport pro rekreaci a je to zóna bez dětské práce.*“) velmi výrazně podtrhuje význam i předchozího obrázku. To, co mohlo působit jako vliv jen toho projektu, což i zde může být, je velmi silné uvědomění si polarity dětské práce a rekreačního sportu. Černá postava by zde mohla být i jako neutrálnost, která jakoby drží polaritu na uzdě, vymezuje hranice, zakládá možnost propojení, ba i zprostředkovává myšlenku fair-play.

Obrázek č. 8

Grafická příloha 6. Obrázek č. 8.

Deskripce

Na obrázku č. 8 je vyobrazeno 24 postav. 12 postav má modré oblečení, 11 postav má červené oblečení a 1 postava je v bílém/nevybarvená. Postavy jsou vyobrazeny stojící v oválu čelem ke středu a zpravidla vedle sebe nejsou postavy ve stejné barvě oblečení. Až na jednu výjimku, kdy vedle sebe stojí dvě postavy v modrém. Postavy zabírají většinu plochy papíru. Ve spodní části je vyobrazena branková konstrukce. V levém horním rohu je španělský text: „*Ami me gusta porque uno aprende mucho.*“ (česky „*Líbí se mi to, protože se člověk hodně učí.*“)

Hermeneutická interpretace

Velmi odlišná perspektiva, než byla doposud. Na obrázku jsou postavy stojící v oválu a povětšinou vedle sebe nejsou dvě stejné barvy, až na jednu výjimku, kdy vedle sebe stojí dva modří. Rozlišení červené a modré může znamenat jen rozlišení dvou týmů, ale klidně i děvčata a chlapce. Na podobném obrázku č. 14, kde se děti společně drží za ruce v kruhu, bylo například jednoznačně, až stereotypně rozdělené pohlaví chlapců v dlouhých kalhotách a děvčat v sukničkách s dlouhými vlasy, kteří se ob jednoho pravidelně střídali. Jedna postava je na tomto obrázku bílá/nevybarvená, což může opět odkazovat na nějakou autoritu, či neutralitu. Právě kruh a propojení červené a modré je tím nejdůležitějším poselstvím tohoto obrázku. Že i přes odlišnost je tu zřejmé spojení, možná i myšlenka rovnosti pohlaví. Branka je na obrázku jen jedna a bez znalosti kontextu by se o branku vůbec jednat nemuselo. Ani hřiště není jakkoli zřejmé, a tudíž tu stejně jako u obrázku č. 14 není žádný odkaz na fotbal a jde tu čistě o nějaký přesah. Je zde zachycena především myšlenka jednoty/rovnosti/společenství z pohledu shora, což může odkazovat na poselství daného projektu, že společně mohou něco rozvíjet. Je to tedy kontrast s některými předchozími snímky, kde byl fotbal zcela zřetelný. Především s předchozím dynamickým pohledem zřepedu. V textu („*Líbí se mi to, protože se člověk hodně učí.*“) autor jednoznačně zmiňuje, že se mu to líbí a zmiňuje právě edukační záměr projektu.

Obrázek č. 10

Grafická příloha 7. Obrázek č. 10.

Deskripce

Na obrázku č. 10 jsou vyobrazeny 4 postavy. Nahoře jsou dvě postavy vedle sebe. Postava nalevo má tyrkysové triko, dlouhé červené kalhoty a po své pravici má ve vzduchu červený míč. Postava vedle je v červeném triku a bílých/nevybarvených kalhotách. Obě postavy nahoře mají zdvižené ruce. Dole je postava ve žlutém triku a ve žluté obuvi. Tato postava je vyobrazena se zdviženými špičatými rukama. Uprostřed je postava vyšší než ostatní v černém triku a v dlouhých černých kalhotách s tyrkysovými botami. Před touto postavou v černém jsou dvě žluté lahve a žlutý míč, který podle vyobrazených šipek 'slalomuje' směrem do modro-tyrkysové branky. Postava v černém má také zdvižené ruce. Úplně vpravo je nevybarvená branková konstrukce. Dole uprostřed je španělský text s pravopisnými chybami: „*para mantenerse sano para divertirse y a ser un buen jugador.*“ (česky „*Zůstat zdravý, bavit se a být dobrým hráčem.*“)

Hermeneutická interpretace

Všechny postavy se zdánlivě společně radují, čemuž nasvědčuje vítězné zdvižení rukou a vyobrazená trajektorie žlutého míče, která nám napovídá, že se jedná o gól. Zjevně se jedná o znázornění tréninku, vzhledem ke slalomu a dvěma míčům. Obdobně jako u obrázku č. 7 nás může černá barva a velikost svádět k identifikaci této postavy jako trenéra/instruktora, který předvádí slalom ostatním a vysvětluje, jak to mají dělat. Opět si černou barvu můžeme vyložit jako neutrální, vůči ostatním dresům, byť je tu každý oblečený jinak, což opět dosvědčuje, že se nejedná o zápas, ale o tréninkovou jednotku. V textu („*Zůstat zdravý, bavit se a být dobrým hráčem.*“) je především část „*Zůstat zdravý*“ otevřena interpretaci dvěma způsoby. Jestli to je reakce na covid-19, nebo jestli je to míněno obecně, že pohybovou aktivitou venku si udržíme dobré zdraví. I „*dobry hráč*“ může být vnímaný jen jako dobrý fotbalista, ale je možnost, že to může znamenat i dobrý člověk. Avšak vzhledem k vyobrazení fotbalového tréninku to bude pravděpodobně jen dobrý fotbalista. Část „*bavit se*“ může být blíže spojena s právě vyobrazeným tréninkem, kde jsou vlastně všichni spoluhráči a trénují společně, zatímco zápas je o soupeření a překonávání protivníků. Na žádném z předchozích obrázků nejsou jakkoliv vyobrazené stupně vítězů, medaile, soupeření, rivalita a fenomén vítězství. To může být vnímané jako znak projektu, jehož vliv a hodnoty jsou dosud naprosto patrné ve všech dětských vyobrazeních.

Diskuze

Na základě osvědčených postupů identifikovaných a ověřených odborníky na rozvoj mládeže se pozitivní psychosociální růst pravděpodobně vyskytne, když jsou mladí lidé (a) zapojeni do požadované činnosti ve vhodném prostředí (kontextu), (b) jsou obklopeni pečujícími dospělými instruktory a pozitivní skupinou nebo komunitou (externí aktiva), (c) učí se nebo získávají dovednosti (interní aktiva), které jsou důležité pro zvládání životních situací, a (d) využívají výhod komplexního systému hodnocení a výzkum (Petitpas, Van Raalte, Cornelius, & Presbrey, 2004).

Danish, Fazio, Nellen, a Owens (2002) uvádějí, že programy, které usilují o pomoc při rozvoji mládeže prostřednictvím sportu, by měly mít jasně stanovené cíle. Ty jsou nezbytné k určení, zda je skrze program dosaženo těchto stanovených cílů. Mezi mé hlavní cíle patřil rozvoj rovnosti pohlaví, prevence dětské práce, prevence užívání drog a v době realizace programu i prevence aktuální pandemie covid-19 a zlepšení hygieny. Z obdržných obrázků se mohu domnívat, že si děti i dva instruktoři tělesné výchovy a sportu uvědomili poselství, které jsem se jim snažil skrze pohybovou aktivitu předat. Je otázka do jaké míry se autoři obrázků s jednotlivými tématy ztotožňují, avšak povědomí je z obrázků zcela patrné. Často pomohl i připsaný text, který obrázek uvedl do konkrétnějších souvislostí.

Nelze se však soustředit pouze na rozvojový aspekt, ale důvodem proč se děti programu reálně účastní, je především zábava, trávení času s kamarády a rozvoj fyzických dovedností. To potvrzují i autoři Vierimaa, Turnnidge, Bruner, a Côté (2017), podle nichž je užívání si aktivity u účastníků jedním z jejich okamžitých výstupů a předpokladem dlouhodobé účasti. Právě zábava a přátelské prostředí pak přispívají k pozitivnímu vývoji mládeže.

Osobně jsem během dobrovolnické činnosti v Nikaragui využíval zejména 1. vydání příručky *Fotbal jako nástroj pro neformální vzdělávání*, kterou napsali Štěpán Kyncl, Veronika Ambrozy, Ansley Hofmann a Pavel Žwak (2016). V úvodu příručky sami zmiňují, že jejím účelem je poskytnout srozumitelný vhled do fotbalovo-rozvojové metodiky spolu s užitečnými tipy, jak uspořádat vlastní takovou iniciativu. Dále nabízí konkrétní příklady vybraných fotbalových cvičení, často označované jako „integrační fotbalové drily“.

Tuto metodiku jsem využíval a inspiroval se z ní k praktické organizaci neformálně vzdělávacích fotbalových aktivit s mládeží v odlehlých komunitách regionu Madriz. Některé „drily“ jsem upravoval dle potřeb účastníků, daného prostředí a organizace, případně přidával aktivity a hry z jiných zdrojů.

V tomto výzkumu byla formulována jedna výzkumná otázka: Jak děti a instruktoři vnímali program *Fútbol para el desarrollo*?

Z obdržených obrázků od dětí je zcela patrné uvědomění si edukativního, rozvojového a preventivního záměru programu. Autoři dokázali zachytit jednak samotný fotbal, ale i jeho rozvojový přesah v jednotlivých znázorněních. Často bývaly zobrazovány jednotlivé drily, které jsme s dětmi praktikovali a následně si vysvětlovali jejich přesah a převedení do reálného života.

Viz výběr některých využívaných drilů s dětmi:

DVOJIČKY

Téma / týmový duch, spolupráce, prevence násilí

Čas / 20 min

Věková skupina / 7 – 16 let

Vybavení / míče, kužely, branky

Cíle / naučit se komunikovat a spolupracovat

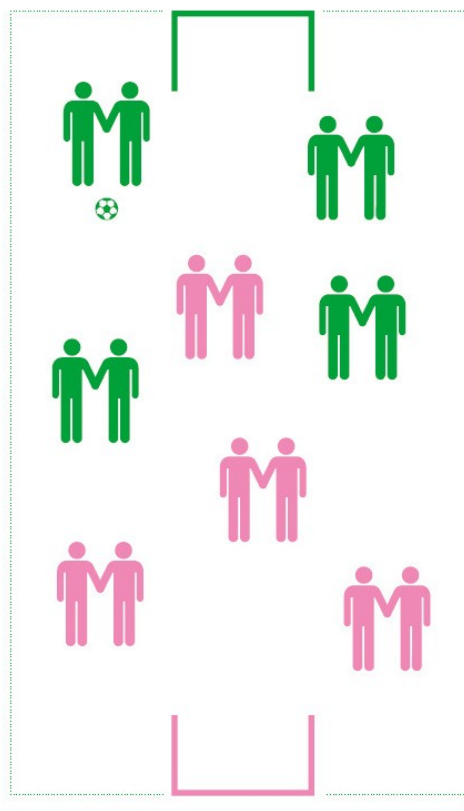
Fotbalové dovednosti / přihrávání, technika

Dovednosti pro život / dialog, tolerance

Popis:

Tato hra má podobu běžného fotbalového utkání s jedním pravidlem navíc: hráče rozdělíte do 2 týmů, přičemž hráči v každém týmu by měli vytvořit pár držící se za ruce (kluci a holky, pokud je smíšená skupina). Hráči tvořící dvojici se musí stále držet za ruce, přihrávat míč dalším dvojicím z jejich týmu a snažit se vstřelit gól. Brankáři nejsou povoleni. V prvním kole nesmí nikdo mluvit. Po 5-10 minutách je hráčům umožněno mluvit s ostatními. Můžete také opakovat cvičení se smíšenými páry (hráč z jednoho týmu a hráč z druhého vytvoří dvojici).

39

Grafická příloha č. 8. Dvojčky (Kyncl et al., 2016).

“Dvojčky“ byly zcela zřetelně vyobrazeny na obrázcích č. 1, 3 a 13, kde se za ruce držel chlapeček s holčičkou. Projektu se účastnili chlapci i děvčata a mohli jsme tak v rámci tohoto drilu utvářet dvojčky smíšené. I obrázek č. 9 se velmi výrazně podobal těmto obrázkům, podtrhujícím aspekt spolupráce, přátelství a především rovnosti pohlaví, kterou jsem pro děti v těchto komunitách zdůrazňoval z důvodu „konzervativního mužského šovinismu“, jež se netýká pouze rurálních komunit, ale z mého pohledu celého regionu Madriz, ve kterém jsem trávil většinu své stáže. Byl-li během praktické hodiny nedostatek děvčat, tak bylo například zavedeno pravidlo, že první gól mohou vstřelit pouze dvojčky smíšené, a až poté i dvojčky stejného pohlaví. Podobné pravidlo bylo aplikováno

i na modifikované fotbalové utkání, kdy už hrál každý sám, že první gól musí vstřelit dívka, a až poté kdokoliv z týmu. Z výsledků se tedy jeví, že někteří autoři si tyto aspekty uvědomují a nutno podotknout, že alespoň dva z autorů jsou mužského pohlaví.

DROGOVÁ ZÓNA

Téma / zdraví (prevence užívání drog)

Čas / 30 min

Věková skupina / 12 – 18 let

Vybavení / míče, kužely

Cíle / zvýšit povědomí o projevech užívání drog na těle, náladě a okolí

Fotbalové dovednosti / přehled, technika

Dovednosti pro život / zdravé a bezpečné chování

Popis:

Na fotbalové hřiště nakreslíme pomyslný čtverec představující „drogovou zónu“, které se hráči musí během zápasu vyhýbat. Pokud hráč projde či vstoupí do této zóny, ztratí část svého potenciálu (tzn. bude hrát s rukama na hlavě, nebo bude hrát slabší nohou, či pouze na jedné atp.). Čím víckrát hráči vstoupí do drogové zóny, tím víc potenciálu ztratí. Klíčem tohoto cvičení je zatajit hráčům, co čtverec vlastně reprezentuje. Tato otázka je určená k vyvolání diskuze po hře. Cílem je, aby si každý hráč uvědomil, jaký mají drogy vliv na tělo, mysl a schopnosti jednotlivce.

33

34

Grafická příloha č. 9. Drogová zóna (Kyncl et al., 2016).

“Drogová zóna“ je výrazným prvkem obrázků č. 5, 6, 12, 19, 22, 24, 26 a zřejmě i 11. Vzhledem k aktuální pandemické situaci jsme v rámci šíření povědomí o preventivních opatřeních ke covid-19 občas pozměnili “drogovou zónu“ na “koronavirovou zónu“ a apelovali tak u dětí na zvýšenou hygienu, proto se na některých obrázcích vyskytovalo slovo *drogy* společně s *covid-19*. Slovo *drogy* bylo nejčastějším slovem napříč všemi obrázky a je zřejmé, že si autoři obrázků uvědomují rizika spojená s jejich užíváním.

Obrázek č. 10, kde se všichni společně radují po vstřeleném gólu, vychází z drilu “Výhra a prohra společně“, který podporuje týmového ducha a je prevencí konfliktu. Hráči tvořili řadu a jeden po druhém stříleli na branku. Aby se rozvíjely i fotbalové dovednosti, tak tomu předcházela i vyobrazený slalom. Pokud dal hráč gól, tak se všichni ostatní společně radovali a pláclí si se skórujícím hráčem. Pokud ale gól nepadl, tak se všichni chytily za ruce a museli společně oběhnout nedaleký strom (Kyncl et al., 2016). Tento dril byl znázorněn i na obrázku č. 15. Společné držení za ruce bylo znázorněno i na obrázku č. 14, kde stáli chlapci a

děvčata v kruhu a jakoby společně zpívali/smáli se. Podobný význam pospolitosti nesl i obrázek č. 8, kde stály postavy z dvou týmů v oválu.

Obrázek č. 4 se svým zpracováním velice lišil od všech ostatních a jednalo se spíše o myšlenkovou mapu téměř bez fotbalové tematiky. Fotbal pro tyto autory znamenal aktivitu praktikovanou především pro zábavu s kamarády a nikoliv pro výkon, který byl u většiny autorů až druhořadý a mnohdy nebyl vůbec zmiňován. Podobné výsledky byly prezentovány i v diplomové práci Martinákové (2020), jež hodnotila projekt Fotbal pro rozvoj ve vybraných regionech v České republice.

Obdobně jako na ostatních obrázcích byla zvolená slova typičtější pro danou socio-geografickou oblast a především pro tyto rozvojové komunity. V těchto komunitách jsou dosud problémy například s dětskou prací, s přístupem k čisté pitné vodě, základní hygienou, nejsou tam zpevněné cesty a jen část komunit je elektrifikována. Snad z těchto důvodů šestice autorů ve svých obrázcích zmínila nějakou formu změny. Zdali měli na mysli i změnu politickou je otázka, ale domnívám se, že politické názory by v tomto věku byly zcela jistě přejaté od starších rodinných příslušníků. Proto bych řekl, že sami autoři obecně doufají ve změnu pro svou věkovou skupinu, v přátelství a pro právo být dítětem, hrát si a nemuset pracovat.

Nutno zmínit, že jsem vizuální data obdržel jen od 26 autorů z celkových přibližně 90 účastníků, a tudíž se jedná jen o menšinu a bylo by vhodné provést další šetření i u ostatních, kteří se aktivně účastnili programu *Fútbol para el desarrollo*. Taktéž by byla vhodná komparační studie podobného programu v jiném socio-geografickém, socio-politickém a ekonomickém prostředí. Mimo jiné bych v navazující studii navrhoval kvantitativní ověření výsledků.

Závěr

V této práci vyhodnocuji potenciál sportovně rozvojového programu, v rámci kterého byla implementována metodologie Fotbalu pro rozvoj na děti v komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz v Nikaragujské republice.

Cíl diplomové práce, kterým bylo získat vzhled do zkušeností účastníků programu *Fútbol para el desarrollo* a následně interpretovat získaná data, byl splněn.

V této práci jsou obrázky použity jako primární metoda ke zkoumání a k dosažení vnitřních porozumění zkušeností účastníků s daným programem. Jako odpověď na výzkumnou otázku se nabízí tato formulace: děti a instruktoři tělesné výchovy a sportu vnímají program *Fútbol para el desarrollo* převážně pozitivně a z fenomenologické interpretativní analýzy dat vyplývá, že si jsou autoři obrázků zcela patrně vědomi edukačně-rozvojového a preventivního přesahu projektu, ale stejně tak uváděli i zábavu s kamarády a rozvoj pohybových dovedností, jež k fotbalu neodmyslitelně patří.

Objevovala se vyobrazení chlapců i dívek, pospolitosti i rozlišnosti postav, spolupráce i soupeřivosti, z drtivé většiny pozitivních emocí, přirozeně fotbalu a třeba i čtverců se slovem drogy ve středu hřiště. Ve vložených textech autoři obrázků uváděli pozitivní sociální a vzdělávací aspekty a odkazovali opět na pozitivní emoce, pohybové aktivity, myšlení a tělesnost, ale také na změnu a některé rizikové jevy. Často se v obrázcích objevovaly jednotlivé drily, které jsme s dětmi praktikovali a následně si vysvětlovali jejich edukativní/rozvojový/preventivní přesah.

K ověření výsledků této diplomové práce bych navrhoval navazující kvantitativní výzkum. Ke zvýšení validity by bylo vhodné získat data i od ostatních dětí, které se v době realizace během mé přítomnosti aktivně zúčastnily programu *Fútbol para el desarrollo* i u všech dětí, které se programu účastnily i po mém návratu do ČR, aby mohla být provedena komparace s výsledky této diplomové práce. Případně bych do budoucna navrhoval i komparační studii s podobným programem v jiném socio-geograficko-politicko-ekonomickém prostředí.

Doufám, že jsem těmto dětem v rámci realizovaného programu *něco* předal a napomohl k jejich pozitivnímu rozvoji. Výsledky této diplomové práce mě vnitřně motivují k dalším sportovně-rozvojovým intencím v budoucnu.

Souhrn

Diplomová práce se věnuje zkoumání a dosažení vnitřních porozumění zkušeností dětských účastníků s programem *Fútbol para el desarrollo*, který byl realizovaný na jaře 2020 v komunitách Río Arriva, La Manzana a Los Canales v regionu Madriz v Nikaragujské republice.

V první části analýzy literárních pramenů jsou uvedena terminologická vymezení sportu a rozvoje. Definice sportu je v této práci pojata tak, jak jej definuje Evropská charta sportu, jež se velmi podobá definicím pohybové kultury. U rozvojových přístupů jsou uvedeny; přístup založený na schopnostech a pozitivní rozvoj mládeže. V další kapitole teoretické části práce je představen Fotbal pro rozvoj a metodologie fotbal3, kterou vyvinula platforma Streetfootballworld. Poslední kapitola teoretické části je věnována roli obrazu v kvalitativním výzkumu a nastínění přínosu využití vizuálních dat pro badatele i pro respondenty. Všechny jednotlivé zdroje jsou v práci popsány.

Metodická část práce popisuje metody, jež byly použity v tomto výzkumu i jeho průběh. Celý výzkum i samotný program *Fútbol para el desarrollo* probíhal dle zásad etického kodexu. Dále představuje zadání ke sběru dat a jejich vyhodnocování. Osobní zkušenost účastníků byla primárně vyjádřena vizuálně a to formou obrázků. Nejprve byl vytvořen kategoriální systém k redukci a kvantifikaci symbolů a textu obsažených v obrázcích. Poté bylo vybráno 14 obrázků reprezentujících jednotlivé kategorie, u nichž byla provedena deskripce autorem a hermeneutická interpretace skupinou odborníků.

Ve výsledné části je podrobně popsáno 7 vybraných obrázků reprezentujících jednotlivé významné znaky a je uvedeno i jejich porovnání s ostatními 14 popsány a hermeneuticky interpretovanými obrázky z celkových 26 obrázků. Z výsledků vyplývá, že si jsou autoři obrázků zcela patrně vědomi edukativního, rozvojového a preventivního přesahu projektu, ale stejně tak uváděli i zábavu s kamarády a rozvoj pohybových dovedností, jež k fotbalu neodmyslitelně patří.

Závěrečná část je věnována shrnutí poznatků a nastínění možností jejich praktického využití v rámci dalšího výzkumu zaměřeném na kvantitativní ověření výsledků, či realizování komparační studie.

Summary

The diploma thesis is devoted to the research and accomplishment of internal understanding of the children's participants' experiences with the *Fútbol para el desarrollo* program, which was implemented in the spring of 2020 in the communities of Río Arriva, La Manzana and Los Canales in the Madriz region of the Republic of Nicaragua.

The first part of the analysis of literary sources contains terminological definitions of sport and development. The definition of sport in this thesis is conceived as defined by The European Sports Charter, which is very similar to the definitions of physical culture. In the part of development approaches are listed; The Capability Approach and The Positive Youth Development. In the next chapter of the theoretical part of the thesis is introduced The Football for development and the methodology of football³, which was developed by the platform of Streetfootballworld. The last chapter is devoted to the role of picture in qualitative research and outlines the benefits of using visual data for researchers and respondents. All the particular sources are described in the work.

The methodological part of the thesis describes the methods that were used in this research and its process. The entire research and the program of *Fútbol para el desarrollo* itself were conducted according to the principles of ethical code. Furthermore it presents assignments for data collection and their evaluation. The personal experience of the participants was primarily expressed visually in the form of pictures. First of all was created a categorical system in order to reduce and quantify the symbols and text contained in the pictures. Afterwards were selected 14 pictures, representing an individual categories, for which was carried out a description by an author and hermeneutic interpretation by a group of experts.

In the final part of the diploma thesis are described in detail 7 selected pictures representing individual significant symbols and it is also presented their comparison with other 14 described and hermeneutically interpreted pictures out of a total of 26 pictures. The results show that the authors of the pictures are quite obviously aware of the educational, developmental and preventive purpose of the project, but they also mentioned fun with friends and the development of movement skills, which are an integral part of football.

The final part is devoted to a summary of findings and outlining the possibilities of their practical use in further research aimed at quantitative verification of results or comparative studies.

Referenční seznam

- Bale, J., & Cronin, M. (Eds.). (2003). *Sport and postcolonialism*. London, England: Routledge.
- Banks, M. (2007). *Using visual data in qualitative research*. London, England: Sage.
- Barbour, B. (2014). *Introducing qualitative research: A student's guide* (2nd ed.). London, England: Sage.
- Belhová, M., Bitugu, B. B., Juříková, L., & Semelková V. (2011). *Fotbal pro rozvoj: Metodická příručka globálního rozvojového vzdělávání nejen pro učitele na středních školách*. Praha, Česká republika: INEX – Sdružení dobrovolných aktivit.
- Benson, P. L. (1997). *All kids are our kids: What communities must do to raise caring and responsible children and adolescents*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Council of Europe (2020). *Committee of ministers: European sports charter* [On-line]. ©Council of Europe 2020. Retrieved October 24, 2020, from <https://rm.coe.int/16804c9dbb>
- Csikszentmihalyi, M., & Larson, R. (1984). *Being adolescent*. New York, NY: Basic Books.
- Damon, W. (2004). What is positive youth development? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 13-24. Retrieved November 4, 2020, from <http://www.jstor.org/stable/4127632>
- Danish, S. J., Fazio, R. J., Nellen, V. C., & Owens, S. S. (2002). Teaching life skills through sport: Community-based programs to enhance adolescent development. In J. L. Van Raalte & B. W. Brewer (Eds.), *Exploring sport and exercise psychology* (2nd ed., pp. 269-288). Washington, DC: American Psychological Association.
- Danish, S. J., Petitpas, A., & Hale, B. (1993). Life development intervention for athletes: Life skills through sports. *Counseling Psychologist*, 21(3), 352-385. doi: 10.1177/0011000093213002
- Dovalil, J. (2004). *Olympismus*. Praha, Česká republika: Olympia.
- Durozoi, G. (1994). *Filozofický slovník*. Praha, Česká republika: EWA.
- Feldenkrais, M. (1996). *Feldenkraisova metoda: pohybem k sebeuvědomění*. Praha, Česká republika: Pragma.
- FIFA.com (2010). *Football for Hope Festival 2010 site inaugurated in Alexandra* [On-line] ©1994-2021 FIFA. Retrieved October 24, 2020, from

<https://www.fifa.com/worldcup/news/football-for-hope-festival-2010-site-inaugurated-alexandra-1185364>

- Fotbal pro rozvoj (n.d.). *O nás* [On-line]. ©2020 Fotbal pro rozvoj. Retrieved December 5, 2020, from <https://www.fotbal.je/o-nas>
- Fotbal pro rozvoj (n.d.). *Úvod* [On-line]. ©2020 Fotbal pro rozvoj. Retrieved December 5, 2020, from <https://www.fotbal.je>
- Gadamer, H.-G. (2010). *Pravda a metoda I: nárys filozofické hermeneutiky*. Přeložil David Mik. Praha, Česká republika: Triáda, Paprsek (Triáda). ISBN 978-80-87256-04-6.
- Glaw, X., Inder, K., Kable, A., & Hazelton, M. (2017). Visual methodologies in qualitative research: Autophotography and photo elicitation applied to mental health research. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1-8. doi: 10.1177/1609406917748215
- Gould, D., & Carson, S. (2008). Life skills development through sport: Current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(1), 58-78. doi: 10.1080/17509840701834573
- Grady, J. (2004). Working with visible evidence: an invitation & some practical advice. In C. Knowles & P. Sweetman (Eds.), *Picturing the social landscape: Visual methods and the sociological imagination* (pp. 18-32). New York, NY: Routledge.
- Gravestock, H. M. (2010). Embodying understanding: drawing as research in sport and exercise. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2(2), 196-208. doi: 10.1080/19398441.2010.488028
- Harper, D. (2002). Talking about pictures: A case for photo elicitation. *Visual Studies*, 17(1), 13-26. doi: 10.1080/14725860220137345
- Harrison, B. (2004). Photographic visions and narrative inquiry. In M. Bamberg & M. Andrews (Eds.), *Considering counter-narratives: Narrating, resisting, making sense* (pp. 113-136). Philadelphia, PA: John Benjamins.
- Hartmann, D. (2003). Theorizing sport as social intervention: A view from the grassroots, *Quest*, 55(2), 118-140. doi: 10.1080/00336297.2003.10491795
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, Česká republika: Portál.
- Hendl, J. (2010). *Kvalitativní výzkum v pedagogice*. Praha, Česká republika: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu.
- Hodaň, B. (2003). *Sokolství a současnost*. Olomouc, Česká republika: Univerzita Palackého.

- Hogenová, A. (1998). *Pohyb a tělo: Výběr filosofických textů*. Praha, Česká republika: Karolinum.
- Holt, N. L. (2008). *Positive youth development through sport*. London, England: Routledge.
- Jirásek, I. (2005). *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc, Česká republika: Univerzita Palackého.
- Jirásek, I. (2015). Využití mentálních map v pedagogickém výzkumu: metodologické souvislosti. *Pedagogika*, 65(1), 57-74.
- Királyi, M. (2019). *Implementace projektových aktivit do výuky kmenových předmětů oboru Aplikovaná tělesná výchova a sport osob se specifickými potřebami*. Bakalářská práce. Praha, Česká republika: Univerzita Karlova.
- Kyncl, Š. (2014). Již 10 let kopeme za lepší svět! *CESTA SVĚTEM: Zpravodaj neziskové organizace INEX-SDA*, zima 2015/2016, 24-30. Retrieved November 8, 2020, from <https://www.inexsda.cz/docs/15-zpravodaj-2015.pdf>
- Kyncl, Š., Ambrozy, V., Hofmann, A., & Žwak, P. (2016). *Fotbal jako nástroj pro neformální vzdělávání* (1. vyd.). Praha, Česká republika: INEX – Sdružení dobrovolných aktivit.
- Larkin, M., Watts S., & Clifton E. (2006). Giving voice and making sense in interpretative phenomenological analysis. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 102-120. doi: 10.1191/1478088706qp062oa
- Larson, R. W., & Verma, S. (1999). How children and adolescents spend time across the world: work, play, and developmental opportunities. *Psychological Bulletin*, 125(6), 701-736. doi: 10.1037/0033-2909.125.6.701
- Lerner, R. M., & Benson, P. I. (2003). *Developmental assets and asset-building communities: Implications for research, policy, and practice*. New York, NY: Kluwer Academic/Plenum.
- Lerner, R. M., Fisher, C. B., & Weinberg, R. A. (2000). Toward a science for the people: Promoting civil society through the application of developmental science. *Child Development*, 71(1), 11-20. doi: 10.1111/1467-8624.00113
- Martináková, L. (2020). *Hodnocení projektu Fotbal pro rozvoj ve vybraných regionech*. Diplomová práce. Olomouc, Česká republika: Univerzita Palackého.
- Merleau-Ponty, M. (2005). *Phenomenology of perception*. (Trans: C. Smith). Taylor and Francis e-Library. Retrieved January 10, 2021, from https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/633801/mod_resource/content/1/Routledge%20Classic%29%20Maurice%20Merle

- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha, Česká republika: Grada.
- O'Connell, R. (2013). The use of visual methods with children in a mixed methods study of family food practices, *International Journal of Social Research Methodology*, 16(1), 31-46. doi: 10.1080/13645579.2011.647517
- Pain, H. (2012). A literature review to evaluate the choice and use of visual methods. *International Journal of Qualitative Methods*, 11(4), 303-319. doi: 10.1177/160940691201100401
- Pallasmaa, J. (2009). *The thinking hand: Existential and embodied wisdom in architecture*. London, England: Wiley.
- Petitpas, A. J., Van Raalte, J. L., Cornelius, A., & Presbrey, J. (2004). A life skills development program for high school student-athletes. *The Journal of Primary Prevention*, 24, 325-334. doi: 10.1023/B:JOPP.0000018053.94080.f3
- Phoenix, C. (2010). Seeing the world of physical culture: The potential of visual methods for qualitative research in sport and exercise. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2(2), 93-108. doi: 10.1080/19398441.2010.488017
- Sagar, A., & Najam, A. (1999). Shaping human development: Which way next? *Third World Quarterly*, 20(4), 743-751. doi: 10.1080/01436599913532
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2003). Interpretive phenomenological analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (pp. 51-80). London, England: Sage.
- Sportanddev.org (2017). *The closure of the UNOSDP*. [On-line]. ©2020 International Platform on Sport & Development. Retrieved October 24, 2020, from <https://www.sportanddev.org/en/news-and-views/call-articles/closure-unosdp>
- Sportanddev.org (n.d.). *The UN's perspective on sport and development*. [On-line]. ©2020 International Platform on Sport & Development. Retrieved October 24, 2020, from http://www.sportanddev.org/learnmore/what_is_sport_and_development/the_un_s_perspective_on_sport_development/
- Sportanddev.org (n.d.). *What is 'sport'?* [On-line]. ©2020 International Platform on Sport & Development. Retrieved October 24, 2020, from <https://www.sportanddev.org/en/learn-more/what-sport-and-development/what-sport-0>
- Störig, H. J. (1993). *Malé dějiny filozofie* (3. vyd.). Praha, Česká republika: Zvon.
- Theokas, C., Danish, S., Hodge, K., Heke, I., Forneris, T. (2008). Enhancing life skills through sport for children and youth. In N. Holt (Ed.), *Positive Youth Development*

- Through Sport*. New York, NY: Routledge. Retrieved November 27. 2020, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.454.9870&rep=rep1&type=pdf>
- United Nations Office of Sport for Development and Peace Geneva. (2006). *Report on the international year of sport and physical education 2005*. Geneva, Switzerland: Publishing Service, United Nations.
- Vierimaa, M., Turnnidge, J., Bruner, M., & Côté, J. (2017). Just for the fun of it: coaches' perceptions of an exemplary community youth sport program. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22(6), 603-617. Retrieved March 23. 2021, from <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17408989.2017.1341473>
- Wickstrøm, M. A. (2017). UN Secretary-General closes UNOSDP [On-line]. ©2020 *Play the Game*. Retrieved October 24. 2020, from https://www.playthegame.org/news/news-articles/2017/0309_un-secretary-general-closes-unosdp/
- Zháněl, J. (2014). *Aplikace výzkumných metod v kinantropologii: monografie*. Brno, Česká republika: Masarykova univerzita.
- Žwak, P. (2010). *Fotbal pro rozvoj – analýza projektu české zahraniční rozvojové spolupráce*. Diplomová práce. Olomouc, Česká republika: Univerzita Palackého.

Seznam použitých zkratek

ČR – Česká republika

FIFA – Fédération Internationale de Football Association

FPR – Fotbal pro rozvoj

FTK – Fakulta tělesné kultury

GloKnoCo – Global Sport for Development and Peace Knowledge Collaborative

INPRHU - Somoto – El Instituto de Promoción Humana - Somoto

IOC – The International Olympic Committee

OSN – Organizace spojených národů

SFW – Streetfootballworld

UEFA – Union Européenne de Football Association

UN – United Nations

UNOSDP – United Nations Office on Sport for Development and Peace

UP – Univerzita Palackého

USA – United States of America

Seznam tabulek

Tabulka 1. Kódy a kategorie znaků.....	28
Tabulka 2. Kódy a kategorie z textu	29

Seznam grafických příloh

Grafická příloha 1. Obrázek č. 2	32
Grafická příloha 2. Obrázek č. 3	34
Grafická příloha 3. Obrázek č. 4	36
Grafická příloha 4. Obrázek č. 6	38
Grafická příloha 5. Obrázek č. 7	41
Grafická příloha 6. Obrázek č. 8	43
Grafická příloha 7. Obrázek č. 10	45
Grafická příloha 8. Dvojičky.....	48
Grafická příloha 9. Drogová zóna	49

Přílohy

Příloha č. 1 – španělská verze instrukcí k sběru dat

Le pido amablemente que haga un dibujo sobre el proyecto. Las instrucciones se encuentran a continuación, así que sígalas. Su imagen se utilizará para mi investigación científica en la República Checa. No es obligatorio hacer un dibujo. Necesito **1 dibujo** de **cada chingüin** que atendió a las prácticas del *Fútbol para el desarrollo* y **1 dibujo** de **cada profesor** del deporte en las comunidades.

Instrucciones para el dibujo de los chingüines y profesores del *Fútbol para el desarrollo*:

- Tome un papel **A4** blanco y haga un dibujo sobre el *Fútbol para el desarrollo*.
- Posiblemente puede agregar **palabras** a la imagen.
- Tienes un máximo de **60 minutos** para el dibujo.
- Utilice al menos **6 colores**.
- Puedes utilizar crayones, rotuladores, acuarelas o temple.
- Intenta responder a la siguiente pregunta con tu dibujo: **¿Qué significa el *Fútbol para el desarrollo* para usted personalmente?**